

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÜLKEMİZDE KENT PARKI İŞLEVLERİNİ
BELİRLEYEN ETMENLER**

Elif BOYACI

PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

ANKARA

2010

Her hakkı saklıdır

TEZ ONAYI

Elif BOYACI tarafından hazırlanan 'Ülkemizde Kent Parkı İşlevlerini Belirleyen Etmenler ' adlı tez çalışması 05/03/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Prof. Dr. Halim PERÇİN
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Jüri Üyeleri :

Başkan : Prof. Dr. Halim PERÇİN
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ekrem KURUM
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sertaç GÜNGÖR
Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Orhan ATAKOL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÜLKEMİZDE KENT PARKI İŞLEVLERİNİ BELİRLEYEN ETMENLER

Elif BOYACI

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Halim PERÇİN

Bir şehrin estetik ve mimari formunun güçlü bir elemanı olan kent parkları, ekolojik olarak önemli olmanın yanı sıra, sosyal kaynaşmayı sağlama, toplumsal gelişmeyi körükleme, ekonomik amaç ve aktiviteleri destekleme, eğitim gibi kent ve kentli için önemli olan pek çok işlevi barındırır.

Bu çalışma kapsamında kent parklarında bulunması gerekli işlevlerin belirlenerek, Gençlik Parkı ve Central Park örnekleri üzerinden değerlendirilmesi bu kapsamda her iki parkın zaman içerisinde işlevlerindeki değişimin belirlenerek, bugünkü durumları açısından karşılaştırılmaları buna bağlı olarak yeterliliklerinin saptanması amaçlanmıştır.

Sonuç olarak; tarihsel süreçler içerisinde parkların, işlevleri açısından inişler ve çıkışlar yaşadıkları, zamanla bozulmalara uğrayarak işlevlerini kaybettikleri ve yenilenmeye ihtiyaç duydukları belirlenmiş bu bağlamda çözüm önerileri sunulmuştur.

Mart 2010, 107 sayfa

Anahtar Kelimeler : Kent parkı, Gençlik Parkı, Central Park, kent parkı işlevleri.

ABSTRACT

Master Thesis

FACTORS DETERMINING CITY PARK FUNCTIONS IN OUR COUNTRY

Elif BOYACI

Ankara University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Design

Supervisor : Prof. Dr. Halim Perçin

As a strong element of aesthetical and architectural form of an urban area, city parks not only have ecological importance but also contain many functions essential for the urban and dwellers such as enforcing social harmony, feeding communal development, supporting economical objectives and activities, and education.

The aim of this study is with determining the functions that city parks have to contain considering examples of Gençlik Park and Central Park to judge their current capability through comparing their current situation with their changes in history.

As a conclusion, it is determined that during their historical processes, city parks have fluctuations in terms of their functions, lose them in time as a result of deterioration and need restoration, and some solutions were offered in this respect.

March 2010, 107 pages

Key Words : City park, Gençlik Park, Central Park, city park functions.

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarımı yönlendiren, araőtırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyerek katkıda bulunan danışman hocam sayın Prof. Dr. Halim PERÇİN (Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü)'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Araőtırmam da gerekli verilerin elde edilmesinde yardımını esirgemeyen Ankara Gençlik Parkı yetkililerine teşekkür ederim.

Bütün çalıőmalarımda, manevi desteğiyle bana güç veren sevgili annem Mukaddes BOYACI' ya ve diğer aile üyelerine sonsuz teşekkür, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Beni büyük bir őevkle bu çalışmaya adapte eden, emeği ile bu tezin oluőmasında büyük katkı sağlayan, desteği ve sevgisiyle her zaman yanımda olduğunu bildiğim Mehmet KARACA'ya sonsuz teőekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

Sevgisiyle yanımda olarak en büyük desteği veren 2,5 yaőındaki yeğenim Eren BOYACI' ya sonsuz sevgilerimi sunarım.

Elif BOYACI

Ankara, Mart 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER.....	3
2.1 Kentsel Mekân Tanımı ve Sınıflandırılması.....	3
2.1.1 Kentsel dış mekân	4
2.1.2 Kentsel açık-yeşil alan	5
2.2 Park Tanımı ve Sınıflandırılması	7
2.3 Kent Parkları.....	10
2.3.1 Kent parklarının sınıflandırılması	10
2.3.2 Kent parkı standartları	11
2.4 Kent Parklarının İşlevleri	13
2.5 Kent Parklarında Bulunması Gerekli Tesisler-Faaliyetler ve İşlevleri	18
2.6 Kent Parklarının İşlevselliği ve Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri.....	20
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	22
3.1 Materyal.....	22
3.2 Yöntem	23
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	25
4.1 Central Park	25
4.1.1 Parkın konumu.....	25
4.1.2 Central Park planlama ve tasarım süreci.....	27
4.1.3 Central Park değişim ve gelişim süreci.....	29
4.1.4 Central Park'ın bugünü	36
4.2 Central Park'ın İşlevleri Açısından Değerlendirilmesi	42
4.2.1 Arazi organizasyonu işlevi.....	43
4.2.2 Ekolojik işlevi	44
4.2.3 Sağlık işlevi	46

4.2.4 Estetik işlevi	47
4.2.5 Ekonomik işlevi	48
4.2.6 Rekreasyon işlevi.....	49
4.2.7 Eğitim işlevi	51
4.2.8 Sosyal ve kültürel işlevi.....	52
4.3 Gençlik Parkı.....	53
4.3.1 Parkın konumu.....	54
4.3.2 Gençlik Parkı'nın planlama ve tasarım süreci.....	56
4.3.3 Gençlik Parkı'nın değişim ve gelişim süreci.....	64
4.4 Gençlik Parkı'nın İşlevleri Açısından Değerlendirilmesi.....	85
4.4.1 Arazi organizasyonu işlevi.....	85
4.4.2 Ekolojik işlevi	87
4.4.3 Sağlık işlevi	88
4.4.4 Estetik işlevi	89
4.4.5 Ekonomik işlevi	90
4.4.6 Rekreasyon işlevi	92
4.4.7 Eğitim işlevi	93
4.4.8 Sosyal ve kültürel işlevi.....	95
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	97
KAYNAKLAR	105
ÖZGEÇMİŞ.....	107

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1 Central Park'ın konumu.....	25
Şekil 4.2 Central Park açık-yeşil alan sistemi.....	26
Şekil 4.3 1850'lerde Central Park ve konumu.....	27
Şekil 4.4 Greensward Planı.....	27
Şekil 4.5 1850'lerde Central Park'tan bir görünüş.....	28
Şekil 4.6 1860'larda Central Park'tan bir görünüş.....	29
Şekil 4.7 1860'larda Central Park'tan bir görünüş.....	29
Şekil 4.8 Central Park'ta buz pateni.....	30
Şekil 4.9 Central Park'ta sandal gezintisi.....	31
Şekil 4.10 1930'larda Central Park'tan bir görünüş.....	31
Şekil 4.11 1930'larda Central Park'ta buz pateni.....	32
Şekil 4.12 1934'de açılan hayvanat bahçesi davetiyesi.....	32
Şekil 4.13 Central Park'taki heykellerden 'Balto'.....	33
Şekil 4.14 1940'larda Central Park'tan bir görünüş.....	33
Şekil 4.15 1960'larda Central Park aktiviteleri.....	34
Şekil 4.16 Shakespeare Festivali.....	34
Şekil 4.17 Central Park'ta bir protesto gösterisi.....	35
Şekil 4.18 Central Park vaziyet planı.....	36
Şekil 4.19 Central Park kuşbakışı görünüşü.....	37
Şekil 4.20 Central Park genel görünüş.....	39
Şekil 4.21 Rekreatyonel aktiviteler.....	40
Şekil 4.22 Eğitici aktiviteler.....	41
Şekil 4.23 Sosyal- kültürel aktiviteler.....	42
Şekil 4.24 Gençlik Parkı'nın konumu.....	54
Şekil 4.25 Gençlik Parkı'nın yeşil sistem içindeki yeri.....	56
Şekil 4.26 Amfi tiyatro.....	58
Şekil 4.27 Kahve evi.....	58
Şekil 4.28 1933 yılı Gençlik Parkı perspektif görünüşü.....	59
Şekil 4.29 Gençlik Parkı Jansen planı.....	60
Şekil 4.30 Gençlik Parkı havuz planı.....	61

Şekil 4.31 Gençlik Parkı fiskiye görünümü	62
Şekil 4.32 Gençlik Parkı Eti arslanı	62
Şekil 4.33 Gençlik Parkı Leveau planı.....	63
Şekil 4.34 Gençlik Parkı aktiviteleri	65
Şekil 4.35 Gençlik Parkı aktiviteleri	65
Şekil 4.36 Gençlik Parkı aktiviteleri	66
Şekil 4.37 Gençlik Parkı Ankara Sergisi	67
Şekil 4.38 Gençlik Parkı gazino ve çay bahçeleri.....	68
Şekil 4.39 Küçük tren.....	69
Şekil 4.40 Gençlik Parkı bozulma dönemi.....	74
Şekil 4.41 Gençlik Parkı giriş kapıları	78
Şekil 4.42 Gençlik Parkı giriş kapıları	79
Şekil 4.43 Gençlik Parkı oturma alanları	79
Şekil 4.44 Gençlik Parkı büfe ve çay bahçeleri	80
Şekil 4.45 Nikah salonu	81
Şekil 4.46 Eski bando çalışma yeri	81
Şekil 4.47 Kültür Merkezi.....	82
Şekil 4.48 Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu	82
Şekil 4.49 Ulus girişinden havuzun görünüşü	83
Şekil 4.50 Yenilenen köprü	83
Şekil 4.51 Yarı açık alanlar	84
Şekil 5.1 Central Park'ın işlevlerinin bütününün dönemlere göre dağılımı.....	100
Şekil 5.2 Gençlik Parkı'nın işlevlerinin bütününün dönemlere göre dağılımı.....	101

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1 Kentsel mekanların sınıflandırılması	4
Çizelge 2.3 Açık yeşil alan ölçütleri ve konumları	12
Çizelge 2.4 Kent içindeki park alanlarının büyüklükleri ile ilgili rakamlar	12
Çizelge 2.5 Milli Rekreasyon ve Park Kurulu park standartları	13
Çizelge 2.6 Kent parklarında tesis standartları	19
Çizelge 2.7 Kent parklarında bulunması gerekli kullanımlar	20
Çizelge 4.1 Central park arazi organizasyonu işlevi kontrol tablosu.....	43
Çizelge 4.2. Central Park ekolojik işlevi kontrol tablosu.....	45
Çizelge 4.3 Central Park Sağlık işlevi kontrol tablosu	46
Çizelge 4.4 Central Park estetik işlevi kontrol tablosu	47
Çizelge 4.5 Central Park ekonomik işlevi kontrol tablosu.....	48
Çizelge 4.6 Central Park rekreasyon işlevi kontrol tablosu	50
Çizelge 4.7 Central Park eğitim işlevi kontrol tablosu	51
Çizelge 4.8 Central Park sosyal ve kültürel işlevi kontrol tablosu	52
Çizelge 4.9 Gençlik Parkı arazi organizasyonu işlevi kontrol tablosu.....	86
Çizelge 4.10 Gençlik Parkı ekolojik işlevi kontrol tablosu.....	87
Çizelge 4.11 Gençlik Parkı sağlık işlevi kontrol tablosu	88
Çizelge 4.12 Gençlik Parkı estetik işlevi kontrol tablosu	89
Çizelge 4.13 Gençlik Parkı ekonomik işlevi kontrol tablosu.....	91
Çizelge 4.14 Gençlik Parkı rekreasyon işlevi kontrol tablosu	92
Çizelge 4.15 Gençlik Parkı eğitim işlevi kontrol tablosu	94
Çizelge 4.16 Gençlik Parkı sosyal ve kültürel işlevi kontrol tablosu	95
Çizelge 5.1 Central Park ve Gençlik Parkı'nın işlevlerinin karşılaştırılması.....	98
Çizelge 5.2 Central Park ve Gençlik Parkı'nın işlevlerinin karşılaştırılması.....	99

1. GİRİŞ

Yoğun kent yaşamının baskısı altında bulunan kent insanının psikolojik açıdan dinlenmesi, rekreasyonel faaliyetlerde bulunması ve sosyo-kültürel açıdan gelişimi üzerine açık ve yeşil alanların etkisi büyüktür (Etlı 2002).

Kent parkları, açık alan sisteminde bu anlamda hizmet görebilecek kentsel kamusal dış mekan ünitelerinden birisidir. Kent parkları kentlerin rahat, huzur verici, fonksiyonel ve estetik mekanlarıdır. Kentlerin doğal güzellikleri ve özellikleri yönünden en seçkin yerlerinde her yaş grubu için her türlü aktif ve pasif rekreasyon olanaklarına ve tesislerine sahip olacak şekilde planlanmalıdırlar.

Kent parkları korumaya, kullanmaya, sağlığa ve eğitime olanak sağlarken, toplumsal yaşamı da düzenlerler (Polat 2001).

Bu çalışmada kent parklarının sahip olması gereken işlevlere değinilerek Gençlik Parkı ve Central Park'ın bu kapsamda incelenmesi amaçlanmıştır. Yurt içi ve yurt dışından birer örnek alınarak tarihsel süreçteki işlev değışikliklerinin incelenip birbirleriyle karşılaştırılmasıyla araştırmacıların ve konuyla ilgilenenlerin bu konuda yapacakları çalışmalara bir alt yapı oluşturabileceğı düşünölmüştür.

Bu amaçla, çalışmanın birinci bölümünde araştırma amacına yönelik bilgiler verilmiş, ikinci bölümde; kent parkı kavramı açıklanmaya çalışılarak, planlama ve tasarım ilkeleri belirtilmiş; kent parklarının işlevleri açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde; araştırmada kullanılan materyaller ve izlenen yöntemin aşamaları belirtilerek bir akış diyagramı oluşturulmuştur.

Dördüncü bölüm, araştırma bulguları kısmında; araştırma alanları olan, Gençlik Parkı ve Central Park'ın konumlarıyla ilgili genel bilgiler verilmiş, kuruluşundan bugüne geçirdiğı işlev değışiklikleri anlatılarak süreçlere ait işlev tabloları oluşturulmuştur. Ayrıca Gençlik Parkı'nın işlevleri gözlem yöntemi ve park sorumlularıyla yapılan

görüşmelerle de incelenmiştir. Bu tablolar göz önünde bulundurularak her iki parkın tarihsel süreçte işlevlerindeki değişim grafiksel olarak ortaya konmuştur.

Besinci ve son bölümde ise, bütün bu veriler doğrultusunda bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonunda ortaya çıkan olumlu ve olumsuz yönler belirtilerek çözüm önerileri getirilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde tezi oluşturan temel kavramlar açıklanarak, araştırmanın alt yapısı oluşturulmuştur.

2.1 Kentsel Mekân Tanımı ve Sınıflandırılması

Uygurlık tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilen kentsel mekanlar, insanların toplu yaşama içgüdüleri veya sosyalleşme eğilimlerinin ortaya koyduğu bir yaşam biçimi ve mekanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Gül ve Küçük 2001).

Kentler, insanların sadece barınma ihtiyacını karşılayan yapılar topluluğu değil, her türlü toplumsal ilişkilerle birlikte içerisinde yaşadığı yerdir.

Bu toplumsal ilişkilerin meydana getirdiği birtakım ortak ya da kişisel gereksinimler vardır. Barınma, çalışma, eğlenme, kültür, eğitim, sağlık, ticaret, spor, yönetim, ulaşım, kamu hizmetleri, teknik altyapı hizmetleri gibi kentsel, toplumsal, teknik altyapı ve üstyapı gereksinimlerini karşılayan yapılanmış ya da yapılanmamış donatılara ihtiyaç doğar (Eyüboğlu 2008).

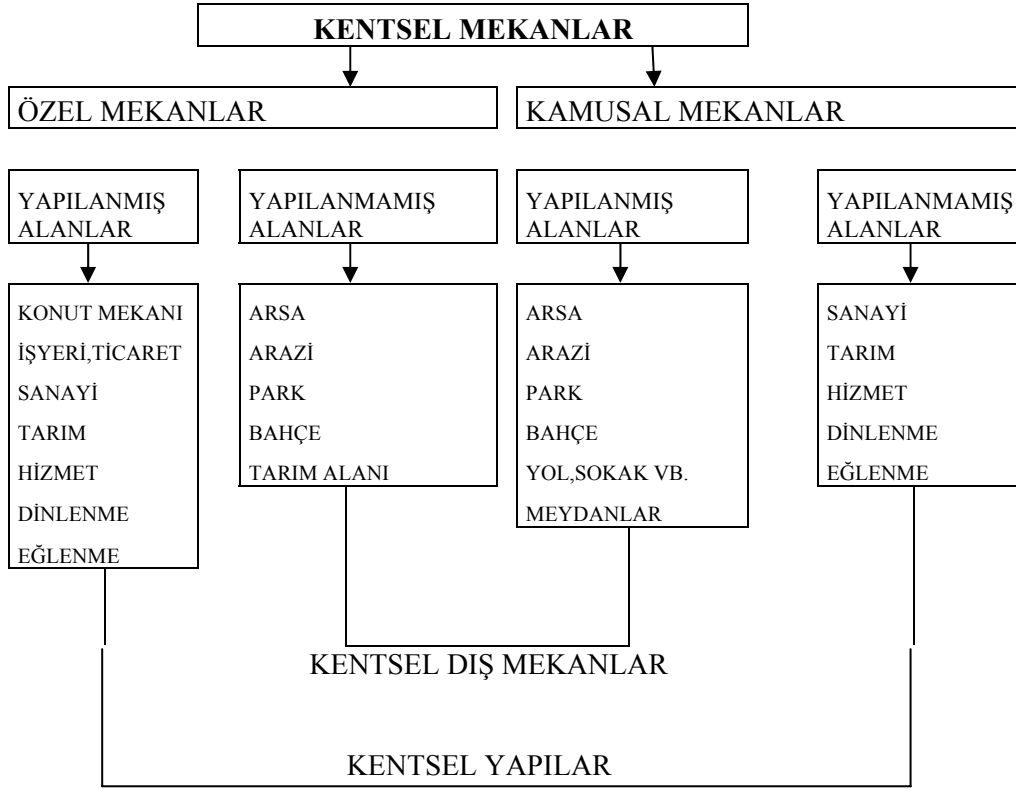
Bu donatımları işlevlerine göre;

- Yerleşim alanları,
- Ticaret ve iş alanları,
- Endüstri alanları,
- Ulaşım alanları,
- Sosyal tesisler
- Rekreatyonel alanlar ve doğal alanlar şeklinde sınıflandırmak mümkündür (Gül ve Küçük 2001).

Kentsel ilişkilerin kentsel donatımlarla ele alınması sonucu kentsel mekânların bir nitelik, bir kimlik kazandığı görülmektedir. Buradan kentsel mekânların oluşumuna ve

yapısına gelindiğinde kentsel mekânların çizelge 2.1.'deki gibi ayrıldığı görülmektedir (Eyüboğlu 2008).

Çizelge 2.1 Kentsel mekanların sınıflandırılması (Eyüboğlu 2008)

2.1.1 Kentsel dış mekân

Kentsel açık alanlar olarak da adlandırabileceğimiz kentsel dış mekanlar, insanın yaşantısını sürdürdüğü kapalı mekanların dışında kalan ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği açık serbest yüzeylerdir.

Kentsel açık alanlar, binalar ve yapılanmış alanlar arasında kalan bütün mekanlardır (Eyüboğlu 2008).

Kentsel açık alanlar, kentteki insan iletişiminin yoğunluğuna ve akışına biçim veren öğelerdir; aynı zamanda, oyun rahatlatma, dinlenme gibi gereksinimlere yanıt verirler.

Kentin daha oturmuş, özelliiksiz bölgelerinden farklı olarak dinamik mekanlardır (Eyüboğlu 2008).

Kentsel açık mekanlar imar planlarında toplumun hizmetine sunulan yollar-tretuvar-refüj, meydanlar, park alanları, rekreasyon alanları, çocuk oyun alanları, spor alanları, kent içi ve çevresindeki korular, yapı parselleri içerisinde kalan açık alanlar, tarım alanları, kırsal alanlar, kamuya açılmamış ticari amaçlı koru ve fidanlıklar, devlet ormanları, mezarlıklar, askeri alanlar, okul-hastane gibi kamu ve özel yapılarının çevreleri gibi mekanlardır (Eyüboğlu 2008).

Bu mekanlar özel ve kamu kullanımına hizmet vermesi ile ilgili olarak sınıflandırılırlar. Kamuya hizmet eden bu alanlar (parklar, meydanlar, sokaklar vb.) kentsel kamusal dış mekanlar olarak tanımlanırlar.

Kent dokusu içindeki tüm boşluklar belirli amaçlar için kullanılmaktadır, “yapılanmamış kentsel kamusal dış mekanlar” olarak nitelendirilen bu alanların bir kısmı işlevsel alanlar olurken (oyun, spor, park vb.) bir diğer bölümü de sokaklar, meydanlar gibi tamamlayıcı mekanlar niteliğindedirler (Etlı 2002).

Bakan’a (1987) göre kentsel dış mekanları 4 ayrı grupta inceleyebiliriz;

- Düzenlenmiş Yaya Alanları: Parklar, spor alanları
- Alışveriş Alanları: Çarşı, pazar yerleri
- Geçiş Alanları: Sokaklar, yollar, ulaşım alanları, kaldırımlar
- Bölgeler: Meydanlar, kentteki açık prestij mekanları (Etlı 2002).

2.1.2 Kentsel açık-yeşil alan

Kentsel dış mekanın parçaları olan açık ve yeşil alanlar, genelde bir bütünlük içinde yer alır ve birbirini tamamlarlar. Bu nedenle açık-yeşil alanlar, kentin fiziksel yapısını ortaya koyan ve biçimlendiren temel alan kullanımlarından birisi olup diğer alan kullanımlarını bütünlüştiren denge unsurlarıdır (Gül ve Küçük 2001).

Bir kentin genel karakterini, mimari yapılar, açık-yeşil alanlar ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri ve bütünlüğü tayin eder (Gül ve Küçük 2001).

Yaşam kalitesi yüksek yani yaşanılabilir bir kentte, mahalle ölçeğinden başlayarak kent içi ve merkezi ile kentin yakın çevresinde çok farklı ölçek ve tipte yeşil alan kullanımı bulunması ve bunların toplamının da bir yeşil alan sistemi oluşturması beklenir. Kent yerleşim planları incelendiğinde, kent içerisindeki açık-yeşil alanlar bazen belli planlar çerçevesinde bazen de plansız olarak kendiliğinden oluşabilmektedir (Gül ve Küçük 2001).

Genel olarak yeşil doku sistemi iki ana kompozisyon içinde incelenebilir.

1-Dağınık Yeşil Alanlar: Kent içinde lekeler halinde ayrı ayrı büyük veya küçük birimler halinde yer alır. Dağınık yeşil alanlar sistemi daha çok arazi politikasından yoksun ve plansız gelişen kentlerde yaygındır.

2-Yeşil Bandlar Sistemi: Bu sistem kentin bölgelerini veya belli kısımları birleştiren bandlar şeklinde bütünlük arz eden ve organik bir yeşil dokudur. Yeşil band, kentin morfolojik, iklimik, jeomorfolojik, kent karakteri gibi pek çok etkenlere bağlı olarak zincirleme eksen, yıldız veya kama şeklinde olabilmektedir

Açık ve yeşil alanlar günlük ihtiyaçlara göre tasarlanmış bulunan “yeşil alan” adalarından, kentsel ekoloji kavramı içinde, doğal yaşam ve sosyo-kültürel yaşamları barındıran büyük parklara kadar bir yelpaze içinde yer alırlar

Açık ve yeşil alanlar,

- Kullanım biçimine göre (aktif ve pasif),
- Ekolojik işlevine göre,
- Mülkiyete göre yada
- Üstlendiği rekreasyon işlevine göre farklı biçimlerde sınıflandırılabilirler (Emür ve Onsekiz 2007).

Üstlendiği rekreasyon işlevine göre açık ve yeşil alanlar;

- Parklar (mahalle, kent, semt parkı vb.),
- Özel amaçlı park ve bahçeler (çatı bahçeleri, hobi bahçeleri, kültür bahçeleri vb.),
- Spor alanları (golf, basketbol vb),
- Çocuk oyun alanları,
- Doğal ve yarı doğal alanlar, koridorlar (kent ormanı, koruluk vb.),
- Kent içi diğer açık ve yeşil alanlar (mezarlık, konut bahçesi vb) şeklinde sınıflandırılabilirler.

2.2 Park Tanımı ve Sınıflandırılması

Akdoğan'a (1974) göre; park genel anlamda, sınırlı bir kullanım biçimi, esnek bir form özelliği, minimum konstrüksiyon ile maksimum doğal öğeleri kapsayan, dinlenme, eğlenme, meditasyon, serbest oyunlar vb. çeşitli pasif ve aktif rekreasyon gereksinmelerini karşılayan bir yeşil alan türüdür (Özkır 2007).

Thompson (2002) ise, parkları, oyun mekanları ve spor alanlarını da bünyesinde barındırması, kentte daha geniş alan kaplaması ve yapay ve/veya doğal bitki örtüsüyle kent içerisinde ekolojik çeşitliliği desteklemesi nedeniyle kentsel açık alan planlamasının temel öğelerinden biri olarak tanımlamaktadır (Emür ve Onsekiz 2007).

Araştırmacıların parkları büyüklüklerine, işlevlerine, buldukları yerleşim yerlerinin nüfusuna ve kullanıcılara olan uzaklıklarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırmaları, sentezlenerek, parklar dokuz gruba ayrılmıştır:

- Çocuk Bahçeleri
- Mini Parklar
- Özel Aktivite Alanları ve Spor Merkezleri
- Yol Kenarı Parkları
- Mahalle Parkları
- Semt Parkları
- Bölge Parkları

- Milli Parklar
- Kent Parkları

Çocuk Bahçeleri

Çocuk bahçeleri çocuğa açık mekanda oynayacağı, yaratma yeteneklerini gerçekleştirebileceği ortamlardır. Çocuğun bedensel ve ruhsal bakımdan gelişmesini sağlarlar. Çocuklar oyun ile birlikte sorumluluk duygusuna sahip olmayı öğrenirken, toplumsal yaşama da uyum sağlarlar. Genellikle, çocukların yoğun taşıt trafiğine maruz kalmadan ulaşabilecekleri yerlerde konumlanmaları ve bu parklarda yaş gruplarına göre park donatılarının değişmesi gerekir.

Mini Parklar

Mahalle içindeki boş alanların rekreasyona açılması ile oluşturulabilirler. Ölçü ve konumları daha çok boş arazi bulunabilmesine bağlıdır. Yetişkinlerin hoşça vakit geçirebilecekleri, dinlenebilecekleri, çocukların oyun oynayabileceği alanlardır. 500–2500 kişilik nüfusa hizmet ederler.

Özel Aktivite Alanları ve Spor Merkezleri

Yürüyüş alanları, golf sahaları, botanik bahçeleri, yüzme havuzları, plajlar, sanat merkezleri v.b. gibi esas itibarı ile özel bir faaliyete hizmet eden yerlerdir.

Yol Kenarı Parkları

Özel oto sahipleri için piknik ve dinlenme alanlarıdır. Yeşil kuşak içinde düşünülmesi uygundur. Belli bir büyüklük ve uzaklık standardı belirlenmemiştir. Bu alanların hemen yakınında, mini hayvanat bahçesi ve oyun alanları düzenlenerek çocuklara da hizmet sağlanmalıdır.

Mahalle Parkları

Mahalle parkları genellikle küçük, yaya olarak ulaşabileceğiniz alanlardır. Park olanakları olarak basit rekreasyonel hizmetler sunan, sosyalleşmeyi hedefleyen alanlardır. Mahallenin geleneksel özelliğini yansıtmaktadır. Çoğu kullanıcılarının yaya veya bisikletle gidebileceği uzaklıkta bulunmaktadır. Çocuk oyun alanları, kum havuzu, küçük ölçekli spor alanları, oturma, dinlenme gibi aktif ve pasif kullanımlara hizmet vermektedir (Özkır 2007).

Semt Parkları

Semt parkları kullanıcılara uygun aktiviteleri sağlayan, rekreasyonel faaliyetlere imkan sunan parklardır. Merkeze yakın, ara yollara bağlantısı bulunmaktadır. Toplumun gözde aktiviteleri olan takım veya bireysel sportif faaliyetler sunar. Geniş oyun alanları, basketbol, futbol, tenis gibi saha oyunları, su yüzeyleri, yürüyüş alanları, piknik alanları ve genel açık alanlara sahiptir. Ayrıca mevsimlik çiçek alanları ve belirgin peyzaj özellikleri bulunmaktadır. Küçük konser alanları gibi kullanımlara sahiptir (Özkır 2007).

Bölge Parkları

Gold'a (1980) göre; bu parklar geniş bir bölgenin gereksinimlerini karşılayan, bir saatte ulaşılabilen alanlardır. Ölçü ve konumu değişebilmekle birlikte, en az 100ha büyüklükte önerilmektedir. Bu parkların planlaması ülke ya da bölge fiziksel planlamasının bir parçasıdır. Planlama yapılan yerin durumuna bağlı olarak tamamen kendi haline terk edilmiş ya da kısmen gelişmeye açılmıştır. Bölgesel parklarda, kamping alanları, piknik alanları, doğa merkezleri, gezinti yolu sistemi, su yüzeyleri, golf alanları, botanik bahçeleri, minyatür tren ve bazı durumlarda spor alanları gibi kullanımlara yer verilir (Sarıkaya 2007).

Milli Parklar

Doğa ve ekosistemlerin korunması gerekli alanlardır.

2.3 Kent Parkları

Ertekin'e (1992) göre; kent parkları, kentin ekolojik dengesini korumak ve kentlinin rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere kentin odak noktalarında bulunması gereken, içinde toplumu oluşturan her yaş grubundan insanın aktif-pasif rekreasyon gereksinmelerini karşılamaya yönelik tesis ve olanaklara yer veren kent içi açık yeşil alanlardır (Özkır 2007).

Özkır'a (2007) göre kent parkları, kullanıcıların rekresyonel yararı ve çevresel koruma amaçları için tasarlanan kamu alanlarıdır.

Oğuz(1998) ise, kent parklarını, karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşut olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkisinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanları olarak tanımlamaktadır.

Kent parkları, doğa ve kültür kavramlarının birleştirilmesiyle oluşan kentlinin aktif ve pasif rekreasyon ihtiyacını karşılamaya yönelik düzenlenmiş açık-yeşil alanlar olarak da tanımlanmaktadır.

2.3.1 Kent parklarının sınıflandırılması

Farklı kullanım şekillerine göre kent parkları da kendi içerisinde birden fazla türde incelenirler. Kentlerin büyüklüklerine göre park türlerinin hepsi veya bir kaç kentte yer alabileceği gibi, parkların kendi büyüklükleri de nüfus büyüklüğüne ve artışına bağlıdır.

Altınel'e (1998) göre kent parkları kullanım şekillerine, yani temalarına göre aşağıdaki gibi sınıflandırılabilirler:

- **Botanik bahçeleri:** Botanik parklarında bir yörede bulunan ve bulunmayan bitkiler özel koşullar altında yetiştirilerek insanlara bitkisel örnekler sunulur. Bu tür alanlara "botanik eğitim alanları" denilebilir. Burada bitkiler gruplar halinde yetiştirilir ve her birini tanıtan levhalarla, bitkilerin özellikleri, yaşam, yetiştirme ve bakım koşulları ve hangi yörede normal şartlarda yetiştikleri açıklanır.

- **Hayvanat bahçeleri:** Amaç, örnekler sunarak öğretmektir. Bir yörede bulunmayan hayvan türlerini orada yaşayanlara tanıtmaktır.
- **Eğlence parkları:** Eğlence parkları boş vakit endüstrisine ait alanlar olup özel ekipmanlara, büyük alanlara ve büyük bütçeye gereksinme gösteren yerlerdir. Ülkemizde bu tür alanlara ilişkin az sayıda örnek bulunmaktadır. Çocukların ilgisini çeken merkezler oldukları gibi büyüklerin de boş zamanlarını eğlenceli bir şekilde geçirmesine olanak tanıyan yerlerdir. Eğlencenin yanı sıra bu tür alanlar eğitici aktiviteleri de içeren mekanlardır.
- **Sanat parkları:** Sanat parkları, müze ve sergi galerileri gibi kapalı alanları gezme alışkanlıkları olmayanlar için ideal yerlerdir. Çünkü eserler açıkta ve doğa içerisinde sergilenmektedir.
- **Tarih parkları:** Tarih parkları kentlerin içinde bulunan küçük ölçekli alanlardır. Tanıtıcı ve eğitici amaç içeren bu alanlar, Sanayi Devriminden kalma endüstriyel arkeolojik alanlar, eskiden çok önemli şahısların yaşadıkları çevreler olabilir.
- **Kültürparklar:** “Kültürpark” sözcüğü terimsel olarak Türkiye’ye özgü bir kullanımdır. Çok büyük alanlar olan kültürparklar, doğanın yanı sıra bünyelerinde eğlence, sergileme, sanat, eğitim v.b. çeşitli aktiviteleri barındırırlar. Kültürparklar, Türkiye’deki planlı kent parklarının ilk denemeleridir. Kültürparklar tam anlamıyla doğanın kopyası olmaya çalışan doğal parklar değildir. Kültürparklar konulu parklardır ve adından gelen kültür fonksiyonu, bir yerde tasarımcıyı; bilgilendirmek, parkta eğitsel ve eğlendirici aktiviteler bulundurmak yönünde şartlamaktadır (Özkır 2007).

2.3.2 Kent parkı standartları

Çağımız yaşam tarzına uygun park alanları için gerekli standartları belirleyen etmenler;

- Nüfus,

- Kentin boyutu,
- Coğrafi konumu,
- İklimi,
- Kullanım mesafesi ve yoğunluğu ile açıklanabilir (Polat 2001).

Oğuz'a (1998) göre; park ve yeşil alan ölçütleri, her ülkeye, yerleşime ve bunların gereksinmelerine göre değişmektedir. Yeşil alan gereksinimi nüfus ve yapı yoğunluğu arttıkça yükselmektedir.

Tümer'e (1976) göre; açık yeşil alan ölçütlerindeki değişim çizelge 2.3'de gösterilmektedir (Özkır 2007).

Çizelge 2.3 Açık Yeşil Alan Ölçütleri ve Konumları (Tümer 1976)

Park Alanları	Nüfus Ölçütü da/kişi		Alan Büyüklüğü Ölçütü (da)		Rekresyon Alanları İçindeki Yeri
	En Az	En Uygun	En Az	En Uygun	
Mahalle parkı	6	12	20	40	Tek olarak veya semt parkları içinde
Semt parkı	6	14	200	400	Tek olarak veya semt parkları içinde
Kent parkı	1	2	400	1000	Kent dokusu içinde ana rekreasyon alanı
Bölge parkı	4	12	3000	4000	Kent çevresine 1-2 saat araba sürüşü

Ertekin (1992) ise parkları hizmet verdiği konut birimine, yerleşim birimine ve büyüklüğüne göre boyutlandırmaktadır (Özkır 2007) (Çizelge 2.4).

Çizelge 2.4 Kent içindeki park alanlarının büyüklükleri ile ilgili rakamlar (Ertekin 1992)

Parklar	Hitap Ettiği Konut Birimi	Olması Gereken Yerleşim Birimi	Büyüklüğü
Mahalle Parkı	700–1.000	İlkokul	1–4 ha
Semt Parkı	1.000–5.000	İlçe, kaza	4–20 ha
Kent Parkı	5.000–10.000	Kent	20–50 ha
Bölge Parkı	20.000–30.000	Bölge	200 ha üzerinde

Milli Rekreasyon ve Park Kurulu'na (1996) göre; park standartları Çizelge 2.5' de görüldüğü gibi ortaya konmuştur (Özkır 2007).

Çizelge 2.5 Milli Rekreasyon ve Park Kurulu Park Standartları

Çeşit	da/1000	Büyükük	Hizmet verdiği nüfus	Ulaşılabilirlik
Mahalle Parkı	10	20-80	2000-10000	400m-800m
Semt Parkı	10	80-400	10000-50000	800m-4800m
Kent Parkı	20	Değişken	Değişken	30 dk. Sürüş uzaklığı
Bölge Parkı	80	1000 ve üzeri	Küçük şehirlerdeki tüm nüfus	1 saatlik sürüş uzaklığı
Özel Alanlar	Uyarlanabilir bir standart yoktur. Ağaçlı yollar, plajlar, taşkın alanlar vb. yerleri kapsar			

2. 4. Kent Parklarının İşlevleri

Yoğun kent yaşamının baskısı altında bulunan kent insanın psikolojik açıdan dinlenmesi, rekreasyonel faaliyetlerde bulunması ve sosyo-kültürel açıdan gelişimi üzerine açık ve yeşil alanların etkisi büyüktür (Etili 2002). Kent parkları, açık alan sisteminde bu anlamda hizmet görebilecek kentsel kamusal dış mekan ünitelerinden birisidir ve genel olarak açık yeşil alanlar ile aynı öneme ve işlevlere sahiptirler.

Literatürde kent parkı işlevlerinin farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmüştür. Bu araştırmaya göre kent parklarının ana işlevleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Ekolojik
- Arazi organizasyonu
- Rekreasyon
- Sağlık
- Estetik
- Ekonomik
- Eğitim
- Kültür
- Sosyal

➤ **Ekolojik İşlev**

Kent insanının doğaya olan özlemi bu planlı yeşil alanlarla giderilmeye çalışılırken kentsel yaşamın olumsuz özellikleri de maskelenmektedir. Bu kapsamda yeşil alanlar, kentsel mekanda doğal habitatlar yaratmaları ve sağlıklı çevreler oluşturmaları açısından kent makroformu ve yaşamı için önemli alanlardır (Özdemir 2009)

Kent parkları;

- Mikroklimayı kontrol eder ve düzenler. Örneğin kent içerisinde hava akımlarına olanak verirler. Kentin içinde, çevresinde artmakta olan endüstriyel tesisler, konutlar ile motorlu taşıtlardan çıkan gazlardan kirlenen kentin havası içinde bulunan toz ve zararlı gazları temizleyerek kente ışık ve hava sağlarlar.
- Gürültüyü absorbe etmek ya da dağıtmak için önemli rol oynarlar.
- İnsanların, kentlerde yitirilen bitki ve hayvan dünyası ile ilişki kurmalarına olanak sağlarlar. Koruma alanları sağlayarak, yaban hayatının korunmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynarlar.
- Habitat dağılışını ve kent iklimini düzenler, kentlerin sürdürülebilirliğine önemli katkı sağlarlar.

➤ **Arazi Organizasyonu İşlevi**

Kent parkları;

- Kentler ve organik sistem arasında bağlantı sağlarlar. Kentlerin geometrik yapı kalıpları arasına girerek monotonluğu giderirler. Böylelikle bir yandan kentin fiziki yapısının kuruluşunu giderirken öte yandan kentin yapı kitlelerine, yumuşak bir görünüm kazandırıp tüm unsurları organik düzen içinde bir araya getirirler.
- Kitle boşluk ayarlamasına yardımcı olurlar.
- Kent içindeki yeşil alanlar, araç trafiğini, yaya rekreasyon ve yerleşim alanlarından ayırmakla insanlar için trafik yönünden gereken güvenceyi sağlamış olurlar.

- Kentlerin strüktürüne, önemli oranda katkıda bulunarak konaklama, ticaret ve endüstri karakterleri yönünden uyumsuzluk gösteren farklı alanlar arasında tampon görevini görürler.

- Binaların yerleşme özelliklerini ve biçimini de etkileyebilirler. Örneğin, yeşil alan çevresinde yapılacak bir binanın yerleşimi ve cephe özellikleri açık alana göre tasarlanır.

➤ **Rekreasyon İşlevi**

Kent parkları;

- Rekreasyon amaçlı organize edilmiş dış mekânlar sağlarlar.
- İnsanların eylemli ve eylemsiz rekreasyonları için bütün olanakları hazırlarlar.

Örneğin kayak, yelken ve yüzme gibi aktivitelere büyük su yüzeyleri sağlarlar.

- Eğlence ile ilgili donatılara olanak verirler.
- Kent insanına bir peyzaj ve doğallığa yakın bir ilişki alanı sunarlar.

➤ **Sağlık İşlevi**

Kentlerde sağlıksız planlama sonucu oluşan bina yığınları, insanların psikolojisini önemli derecede olumsuz etkileyen duvar perdeleridir. Günümüzün insanı, betonlaşmadan ve trafik gürültüsünden uzaklaşma ve biraz olsun bu mekanların baskısından kendisini kurtaracak alanları arama çabası içindedir. Bu durumda, kentsel açık ve yeşil alanlar, günlük stresten uzaklaştırıcı ve psikolojik olarak rahatlatıcı kentsel mekanlar olarak ortaya çıkmaktadırlar.

Kent parkları;

- Bitkilerin renk, biçim, doku, ölçü gibi özellikleriyle insan psikolojisini rahatlatarak insan yaşamını kolaylaştırır ve anlam kazandırır,

- İnsanlar kendi isteklerini yerine getirebilirler, ruh sağlığının tazelenmesi ve gelişmesinde fayda sağlarlar.

- Kentliye spor yapma olanağı sağlayarak daha sağlıklı bireyler oluşmasına yardımcı olurlar.

- Bitkisel elemanlarıyla kent havasının temizlenmesini sağlayarak insanlar için temiz hava sahaları oluştururlar.

➤ **Estetik İşlevi**

Kent parkları;

- Kentlerin güzelliğine ayrı bir boyut getirirler.
- Açık alanlar ve binalardan oluşan, kent mozağının en önemli görsel parçalarıdır.

Kentlerin monoton geometrik yapısını veya yapı kitlelerinin sert dokularını hafifletir, keskin hatlarını yumuşatır, onlara canlılık verir.

- Ölçü, form, doku ve renk özelliklerinden yararlanılarak oluşturulan uyum ve zıt görünüm, kent insanı üzerinde çekici bir etki yaratır. Mevsimden mevsime değişik renkleriyle kentsel peyzaja canlılık veren, hareketlilik kazandıran estetik bir varlık olarak kente hizmet ederler (Özkır 2007)

➤ **Ekonomik İşlevi**

Kent parkları;

- Buldukları çevreye finanssal açıdan fayda sağlarlar. İyi planlanan ve yönetilen kent parkları bir alanın ekonomik yaşantısını canlandırır.
- Yaşama sevinci sağlayarak işgücü ve verimi artırır.
- Peyzaj amaçlı bitkisel üretim ve pazarlama ile ilgili sektörlerin gelişmesine katkıda bulunurlar.
- Arazi değerini artırır ve ekonomik yeniliklere imkan sağlarlar.
- Kente kültürel ve turizm amaçlı tanıtım yönünden katkıda bulunurlar.

➤ **Eğitim İşlevi**

Kent parkları;

- Çocuk gelişimi için önemli bir kaynaktır. Özellikle çevre eğitimi ve birtakım gözlemler için kent parkları son derece önemlidir (Sarıkaya 2007).

- İyi tasarlanan kent parkları, tarih, kültür, botanik ve yaban hayatı yönünden ilgi çekicidirler.

➤ **Kültür İşlevi**

Kent parkları;

- Farklı insanların karşılaşması, tanışması, konuşması, kentsel yaşamı paylaşması gibi sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyo-kültürel süreklilik ve gelişmenin sağlanması açısından, toplumsal iletişimin gerçekleştiği kültürel odak noktaları olarak da nitelendirilebilirler.

- Sanatsal etkinliklere mekan oluştururlar.
- Kent parkları, sanatı ilerletmek için olağanüstü olanaklar sunarlar. Açık hava tiyatrosu, dans gösterileri, konserler, sergiler v.b.

➤ **Sosyal İşlevi**

Thompson'a (2002) göre kent parkları; farklı kültürlerdeki ve sosyo ekonomik sınıflardaki insanların bir araya gelerek doğa ile kaynaştıkları yerlerdir (Eşbah 2006). İnsanları bir araya getiren yerler ve simgeler olmaları nedeniyle birey ile toplum arasında iletişimin sağlanmasına yardımcı olurlar. Birden fazla insanın aynı mekanda bir araya gelmesi her an bir sosyal aktivite oluşturmaktadır. Bu kapsamda, insanların kentsel açık mekanda geçirdikleri süre ne kadar çok olursa, diğer kentlilerle karşılaşma olasılığı o kadar artacaktır. Bu karşılaşmalar, kutlamalar, eylemler, konserler, gösteriler ve pasif iletişim olarak niteleyebileceğimiz hareketlerle gerçekleşebilmektedir.

Diğer insanlarla bir arada bulunmak, onları izlemek ve onlardan etkilenmek yalnız kalmaya oranla daha olumlu etkiler ve deneyimler sağlamakta ve arzu edilen kentli kimliğinin oluşmasına neden olabilmektedir (Özdemir 2009).

Mitchell ve Smith'e (1992) göre parklar, kamusal alan olmaları nedeniyle politik aktivitelerin organize edilebileceği ve politik düşüncenin geniş kitlelere duyurulabileceği alanlardır (Özdemir 2009).

Kamusal alanların kullanımı sırasında sosyal grupların kendileri birer kullanıcı ve kamu haline dönüşmektedir. Örneğin evsizler, yoksullar ve yabancılar, parkta bulunarak kent yaşamına katılım şansını yakalayabilir ve kamunun bir parçası olabilirler (Özdemir 2009).

Cranz'a (1989) göre; kent parklarının, ortaya çıkmalarından bu yana sosyal entegrasyon için bir mekanizma oluşturmaları istenmiştir. Bugün halen farklı sosyal sınıflardan gelen çocukların aynı takımında oynamalarına, bir konser ya da oyunu birlikte izlemelerine olanak sağlayarak, farklı sosyal grupları fiziksel ve düşünsel olarak birleştirmektedir. Bu olgu grupların birbirini tanımalarını ve birbirine ilgi göstermelerini sağlamaktadır (Yorulmaz 2006).

2.5 Kent Parklarında Bulunması Gerekli Tesisler-Faaliyetler ve İşlevleri

Park alanları, "kent içi yeşil alan oluşturma niteliği ile yeşil alan ve yapılı çevre arasında dengeli arazi kullanımının sağlanması açısından kentsel bir öneme sahip olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal rolü yüksek olan ortak kullanım mekanlarıdır. Toplumsal boyuttaki bu ilişkiler, konut dokusu içerisinde etkin ortak kullanım mekanları oluşturulması, kentsel mekanın sosyal ve mekansal boyutlarda daha etkili kullanılması ve mekanı oluşturan işlevlerin olabildiğince canlı tutulması amacıyla; anlam ve aktivite çeşitliliği açısından ayrıcalıklı bir öneme sahiptir (Emür ve Onsekiz 2007)

Kent parkları kentin açık yeşil alan dokusunu belirleyen ve tüm kente hizmet eden alanlardır. Dolayısıyla bu alanlar her cins ve yaşta, sağlıklı veya özürlü bireyler için ulaşılabilirlik ve kullanılabilirliği olan alanlar olmalı tüm kentlinin ihtiyaçlarını karşılayacak fonksiyonlar içermelidirler (Özdingiş 2007).

Ergin insanların günlük yorucu çalışmaları sonucu kendilerini yenilemek için dinlenmesi, hızlı çalışma temposunun etkilerini azaltması ile kentsel ortamın yarattığı sinirsel gerilimi atarak ruhsal yönden güçlenmesi, kent parklarının sağlayacağı dinlenme, eğlence ve oyun olanakları ile mümkün olabilir. Uzun' a (1987) göre bir kent

parkında bulunması gerekli tesisler ve standartları çizelge 2.6’da gösterilmiştir (Polat 2001). Ancak parktaki hizmet ve aktivitelerin çeşitliliği, niteliği parkın büyüklüğüne ve içinde bulunduğu döneme göre değişmektedir. Kent parklarındaki aktiviteler bir parkı insanlar için cazip kılan en önemli etkidir. Park alanlarında kullanıcılara sunulan çeşitli aktif ve pasif aktivite olanakları, park alanlarının kullanımını pozitif yönde etkiler, parkın kalitesini de artırır (Yücel ve Yıldızcı 2006).

Çizelge 2.6 Kent parklarında tesis standartları (Uzun 1987).

Tesisler	Minimum Alan (da)
Çocuk bahçesi (0-6 yaş)	1.0
Çocuk bahçesi (6-12 yaş)	2.0
Spor alanları	38.0
Sert yüzeyli oyun alanı	6.0
Piknik alanları	10.0
Serbest oyun alanları	8.0
Yüzme havuzları	2.2
Doğal alanlar	10.0
Yapı alanları	5.0
Sergi ve gösteri alanları	10.8
Teraslar ve dinlenme alanları	10.0
Su yüzeyleri	8.0
Otoparklar	5.0
Bitkilendirme alanları	20.0

Literatür’e (Uzun 1987, Özkan 1988, Kılıç 1997, Anonim 2001) göre kent parklarındaki kullanımlar işlevlerine göre çizelge 2.7’de şu şekilde sınıflandırılmaktadır (Polat 2001):

Çizelge 2.7 Kent parklarında bulunması gereken kullanımlar

Rekreasyonel Tesisler	Bilimsel ve Eğitsel Tesisler	Sosyal-Kültürel Tesisler	İşletme Tesisleri	Hizmet Tesisleri
Spor kompleksi (tenis kortları, yüzme havuzu, futbol sahaları vb.)	Bilim merkezi	Açık hava sergileri	Çay bahçeleri, kafe ve lokantalar	Teknik üniteler
Yapay göller, büyük su alanları	Botanik bahçesi	Konser alanları	Müzik pavyonları	İdari üniteler
Çocuk oyun alanları	Hayvanat bahçesi	Tiyatro alanları	Fidanlık ve seralar	Acil yardım, PTT gibi servis hizmetleri
Piknik alanları	Tabiat müzesi	Fuarlar		Bankamatik
Yaya gezinti alanları	Gözlemevi			Tuvaletler
Oturma yerleri				Otoparklar
Teraslar				
Bisiklet yolları				
Atla gezinti yolları				

2.6 Kent Parklarının İşlevselliği ve Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri

Park alanları, kentte canlı bir çevre yaratılmasında, yoğun kent merkezinde insan/çevre ilişkisinin kurulmasında, kentsel dolaşım ve aktivite alanlarının oluşturulmasında etkin bir öğe” olarak açık ve yeşil alan varlığı anlamında kentsel yaşam kalitesinin sosyal açıdan da mekana indirgenmesi sebebiyle, önemli bileşenlerinden biri olarak nitelendirilebilir (Emür ve Onsekiz 2007). Kent parkları sadece sınırları belirli ve yeşil renk ile ifade edilebilen alanlar olarak değil, kent yaşamının organik bir parçası olarak görülmeli ve buna göre planlanmalıdır.

Kent parkları, kentsel mekanda sağladığı yararlar ile tercih edilmekte ve değer kazanmaktadırlar (Özdemir 2009).

Parklar ve parkları çevreleyen alanlar yalnızca doğayla ilişki kurulan yerler değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel alışverişin yapıldığı yerlerdir. Günümüzde parkın sadece bu özellikleri taşıması yeterli görülmemekte; insanların güven ve rahatlık hissedeceği bir sosyal ortamın, tümüyle kullanıcıların gereksinim ve istekleri doğrultusunda oluşturulması tercih edilmektedir. Dolayısıyla kent parklarının doğanın kent içinde sembolize edilmiş bir formu olmasının yanında işlevselliği ile kent yaşamının ve sosyal mekanın bir parçası olarak yer alması gerekmektedir. Çünkü toplum hayatı için olanaklar hazırlamayan herhangi bir açık alan, işlevsel olmaktan uzaktır.

Kent parklarının işlevselliği ile kent yaşamının ve sosyal mekanın bir parçası olarak yer alması, “yeşil” kavramının, doğallığı çağrıştırmasının yanında, kentsel yaşamın “kaliteli” yanını da sergilemesi açısından önemlidir (Emür ve Onsekiz 2007).

Kent parklarının işlevindeki mükemmellik (işlevsellik) o kentte yaşayan kentlilerin, kentli olma duygularını da hareketlendirerek, kentin sevilmesine ve sahiplenilmesine yardımcı olacaktır (Özdemir 2009).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal temeller ve bulgular kısmında kullanılan materyaller ile araştırmada izlenen yöntemler açıklanmıştır.

3.1. Materyal

Ankara'nın kentsel kimliğini yansıtan ilk büyük ölçekte kent içi parkı olan Gençlik Parkı ve Amerika Birleşik Devletleri'nde peyzaj düzenlemesi yapılan ilk kent parkı olan Central Park, kent parklarının işlevlerinin belirlenmesi ve işlevlerin tarihsel süreçte değişimi açısından incelenmek üzere araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Araştırmanın kuramsal temeller kısmının materyalini; kentsel mekan ve sınıflandırılması, kent parklarının tanımı ve nitelikleri, kent parklarının işlevleriyle ilgili kavramlar oluşturmaktadır. Bu başlıkların incelenmesinde kullanılan yardımcı materyaller ise aşağıda şu şekilde sıralanmıştır:

- YÖK, Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden elde edilen konu ile ilgili çeşitli kitaplar ve tez çalışmaları,
- Konu ile ilgili internet sayfalarından elde edilen veriler.

Araştırmanın bulgular kısmının materyalinde ise; araştırma alanı olarak seçilen Gençlik Parkı ve Central Park hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda; parkların konumlarına, değişim süreçlerine ve bu dönemlerde sahip oldukları işlevlere, işlev açısından bugünkü durumlarına değinilmiştir.

Bu materyalin incelenebilmesi için kullanılan yardımcı materyaller aşağıda şu şekilde sıralanmıştır:

- YÖK, Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden elde edilen araştırma alanları ile ilgili çeşitli kitaplar ve tez çalışmaları,
- İnternet sayfalarında yer alan konu ile ilgili görsel ve yazılı kaynaklar,

- Yerinde yapılan gözlem ve inceleme çalışmaları,
- Yetkililerden elde edilen sözlü bilgiler ve fotoğraflar,
- İşlevlere ilişkin oluşturulan kontrol listeleri

3.2 Yöntem

Araştırma, çeşitli aşamalarda gerçekleştirilen birbirine bağlı farklı çalışmaları kapsamaktadır.

Araştırmada izlenen yöntem üç basamaktan oluşmaktadır:

1. Literatür tarama ve veri toplama,
2. Kontrol listeleri oluşturulması ve verilerin analizi,
3. Değerlendirmeler ve çözüm önerileri

➤ Literatür tarama ve veri toplama

Araştırma için gerekli temel bilgilerin sağlanabilmesi amacıyla çeşitli üniversitelerin kütüphanelerinden konuyla ilgili yapılmış yerli ve yabancı çalışmalar, internet üzerinden yapılan taramalar kuramsal temeller çerçevesini oluşturmuştur.

Araştırma alanlarından Gençlik Parkı ve Central Park'ın konumları, tasarım özellikleri ve geçirdiği süreçler ile bu süreçlerde sahip oldukları işlevler; literatür araştırması ve internet üzerinden yapılan çalışmalarla incelenmiştir.

Parkların tarihsel süreç içerisinde işlevlerindeki değişiklikleri belirlemek ve bugün sahip oldukları işlevleri karşılaştırabilmek amacıyla kontrol listeleri oluşturulmuştur.

➤ Kontrol Listeleri

Araştırma alanları ile ilgili verilerin ve kuramsal temellerde belirlenen standartların birleştirilmesiyle bu listeler oluşturulmuştur. Listelerde öncelikle kent parklarında bulunması gereken işlevler ve araştırma alanlarının değişim süreçleri tarihsel olarak sınıflandırılarak, bu süreçler ve işlevler birbirleriyle 'var- yok' şeklinde eşleştirilmiştir.

➤ **Verilerin Analizi**

Bu aşamada literatür taramasından ve kontrol listelerinden elde edilen veriler değerlendirilerek, Gençlik Parkı ve Central Park'ın tarihsel süreçleri içerisinde bir kent parkının taşınması gereken işlevlere sahip olma durumları grafiksel olarak gösterilmiş ve çıkan sonuçların nedenleri açıklanmıştır.

➤ **Değerlendirme**

Çalışmanın bu kısmında analizi yapılan verilere göre ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiş, belirlenen eksikliklerin nedenleri tartışılarak, çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde Central Park ve Gençlik Parkı'nın kuruluş ve değişim dönemleri incelenmiş, işlevsel değişimlerini gösteren kontrol listeleri oluşturularak işlevlerindeki değişim analiz edilmiştir.

4.1 Central Park

Central Park Amerika Birleşik Devletleri'nde peyzaj düzenlemesi yapılan ilk genel parktır. 341 ha genişliğinde bir alana sahiptir. New York kentinin uluslararası bir şöhret sağlaması için zengin tüccarlar ve alan sahipleri parkın yapımını desteklemiştir. Yapılması düşünülen park, cazip düzenleme ve donatılarla kendi şöhretini içinde barındırmalı, kentin çalışan kesimi için de salonlara alternatif olarak sağlıklı bir alan sunmalıdır (Özkır 2007).

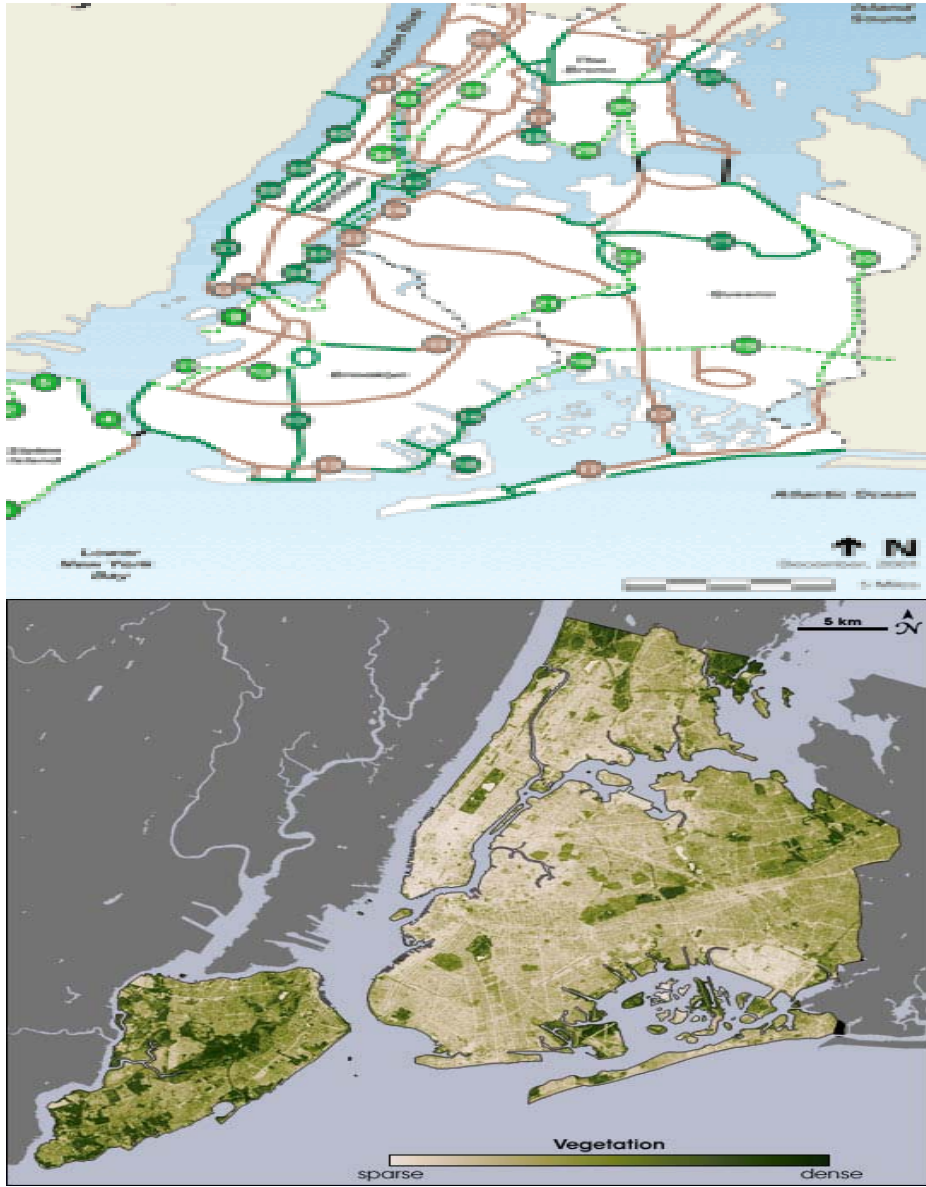
4.1.1 Parkın konumu

New York'un kuzey kenarında uzun, çok dar ve büyük çoğunluğu bataklık olan bir alanda yapılan Central Park, Manhattan (New York)'ın merkezinde konumlanmakta olup; kuzeyde 110.Batı Caddesi, güneyde 59. Batı Caddesi ve batıda 8. Cadde ile çevrilmiştir. Parkı çevreleyen bu hatlar aslında Central Park'ın kuzeyi, güneyi ve batısı olarak bilinmektedir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Central Park'ın konumu (Anonim 2009a)

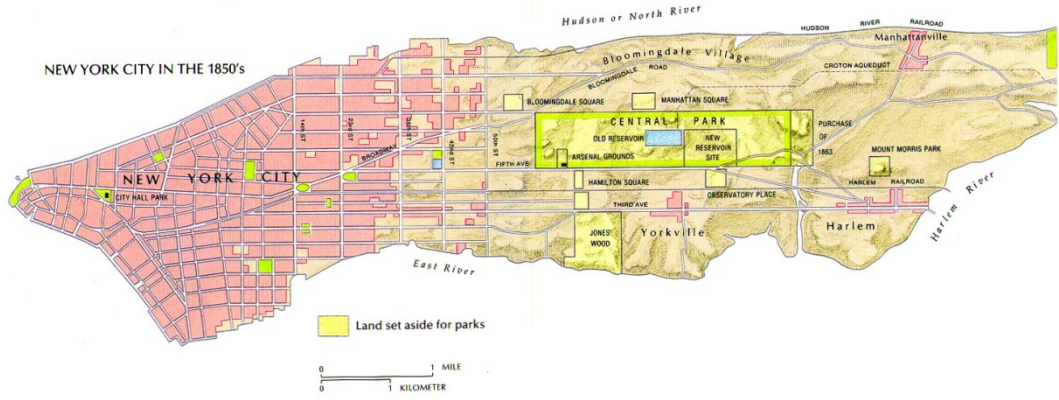
New York şehrinin kalbinde konumlanmış olan Central Park aynı zamanda şehrin açık alan sisteminin önemli bir parçasıdır. New York şehrinin açık yeşil alan sistemi, şehri ağ gibi saran yeşil koridorlardan ve bu koridorların bağlanma noktalarından oluşmaktadır. Şehri saran bu koridorları genellikle yeşil yollar (Manhattan Yeşil Yolu, Bronx Nehri Yeşil Yolu, Hudson Nehri Yeşil Yolu vb.) oluşturmaktadır (çizelge 4.2.). Bu yolların ana bağlanma noktalarını ise; Central Park, Prospect Park, Jamaica Bay Vahşi Yaşamı Koruma Alanı ve mahalle parklarıyla kamuya açık yeşil alanlar meydana getirmektedir.

Şekil 4.2 Central Park açık-yeşil alan sistemi (Anonymous 2009a)

4.1.2 Central Park planlama ve tasarım süreci

Central Park ilk defa 1850'lerde Manhattan konutları için bir dinlenme noktası olarak tasarlanmıştır. Plancılar, parkı her ne kadar daha büyük ve merkezi bir yerde, Manhattan Adası'nın tam ortasında konumlandırmak istediyseler de, orijinal planlar, Jones Woods adıyla da bilinen East River boyunca uzanan küçük bir alan için yapılmıştır (Öztürk 2009) (Şekil 4.3)

Şekil 4.3 1850'lerde Central Park ve konumu (Anonymous 2009b)

1853 yılında New York Valiliği arazi alımına başlamış, 1857 yılında Central Park komisyonu bir park tasarım yarışması düzenlemiş ve komisyon Frederick Law Olmsted, Calvert Vaux ve Andrew Jackson Downing tarafından sunulan "Greensward Plâni"ni seçmiştir (Şekil 4.4). Park komisyonu tarafından kabul edilen planın uygulama çalışmaları 20 yıl sürmüştür. Yüzyılın bitimine doğru, çoğunluğun tercihi parkın rekreasyonel alanlara sahip olması gerektiği yönünde iken, araçların gelişimi ile parkın üstündeki baskı artmaya başlamıştır (Özkır 2007).

Şekil 4.4 Greensward Plâni 1859 (Anonymous 2009c)

Central Park tasarım yarışması, kentsel kamu alanlarının gelişimi sürecinde bir dönemin tamamlandığı ve yeni bir anlayışın başladığını göstermiştir. Planın amacı, kentin içine kırsal peyzaj öğelerini getirmektir. Planda tasarımın temelini sirkülasyon ağı oluşturmuştur. Özellikle, yürüme, atla gezinti, atlı araba ve taşıt yollarının birbirinden ayrılması önemli bir yenilik olmuştur (Sarıkaya 2007) (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 1850'lerde Central Park'tan bir görünüş (Anonymous 2009d)

Doğudan batıya, enine bağlanan taşıt yollarının park alanı yükseltisinin altından geçmesi önerilmiştir. Böylece genellikle trafik, kayalar ve vejetasyon ile kullanıcıların görüşünden gizlenebileceklerdir. Trafik için yapılan bu yükseklik ayrımı daha sonra parkın içinde atlı arabalar, atlılar ve yayalar için de geliştirilmiştir. Bu sistemin park kullanıcıları açısından avantajı kolaylıkla anlaşılabilir. Olmsted ve Vaux'un plânı basit bir dolaşım plânı değildir. Dikkatle oluşturulan mekân dizileri, kullanıcıları yapılarla çevrili kalabalık kentsel çevreden koparmak amacıyla aktif ve sosyal etkinliklere olanak sağlayan sürprizli doğal mekânlar olarak tasarlanmıştır (Sarıkaya 2007).

Olmsted ve Vaux'un tasarım öğelerini durgun göller ve çağlayan ırmaklar, geniş yeşil alanlar, leke şeklinde ağaçlık alanlar oluşturmaktadır. Bu büyüleyici peyzaj, formal bir aks ile kavisli yollardan oluşan bir sirkülasyon sistemi ile kesintilere uğratılmıştır (Sarıkaya 2007) (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 1860'larda Central Park'tan bir görünüş (Anonymous 2009e)

4.1.3 Central Park değişim ve gelişim süreci

1870'de Central Park bütün ada çapında, New Yorkluların öncelikli kullandığı bir mekan haline gelmiştir. Çoğu New York aristokrasisinin üyesi olan park sakinleri, Central Park'ın şehrin merkezindeki karmaşıklığı azaltıp, üst sınıf vatandaşlara tavırlarını gösterebilecekleri bir yer olduğunu iddia etmişlerdir (Öztürk 2009) (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 1860'larda Central Park'tan bir görünüş (Anonymous 2009f)

1873 yılında, 10 milyondan fazla yük arabası ile çeşitli materyaller ve malzemeler Park alanına taşınmıştır. Bu materyaller arasında 4 milyon ağaç, çalı ve çeşitli bitkiler ile bugünkü Central Park'ı temsil eden 1400 tür ve çeşitli tesisler mevcuttur.

1902 yılına ait park şubesinin yıllık raporunda, Central Park'ın, o dönemlerde paten, tenis, beyzbol, kriket, futbol, basketbol ve diğer oyunlar için olanaklar sunduğu belirtilmiştir. Bunu izleyen yıllarda kızaklar için birçok bayırlar oluşturulmuştur (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Central Park'ta buz pateni (Anonymous 2009g)

1920'lerde parkta daha fazla rekreasyon olanağı sağlanmıştır. Gölde kano yarışları, yüzme yarışmaları, geniş çayır alanlarında minyatür uçak yarışmaları, yelkenli yarışmaları, tenis turnuvaları, bilye oyunları, vb. gibi birçok aktiviteye parkta yer verilmiştir (Şekil 4.9).

1930'ların başında, dönemin getirdiği sosyo-ekonomik nedenlerden ötürü, yoksul New York'lular için kulübeler parka dönüş yapmıştır (Öztürk 2009) (Şekil 4.10).

Şekil 4.9. Central Park'ta sandal gezintisi (Anonymous 2009h)

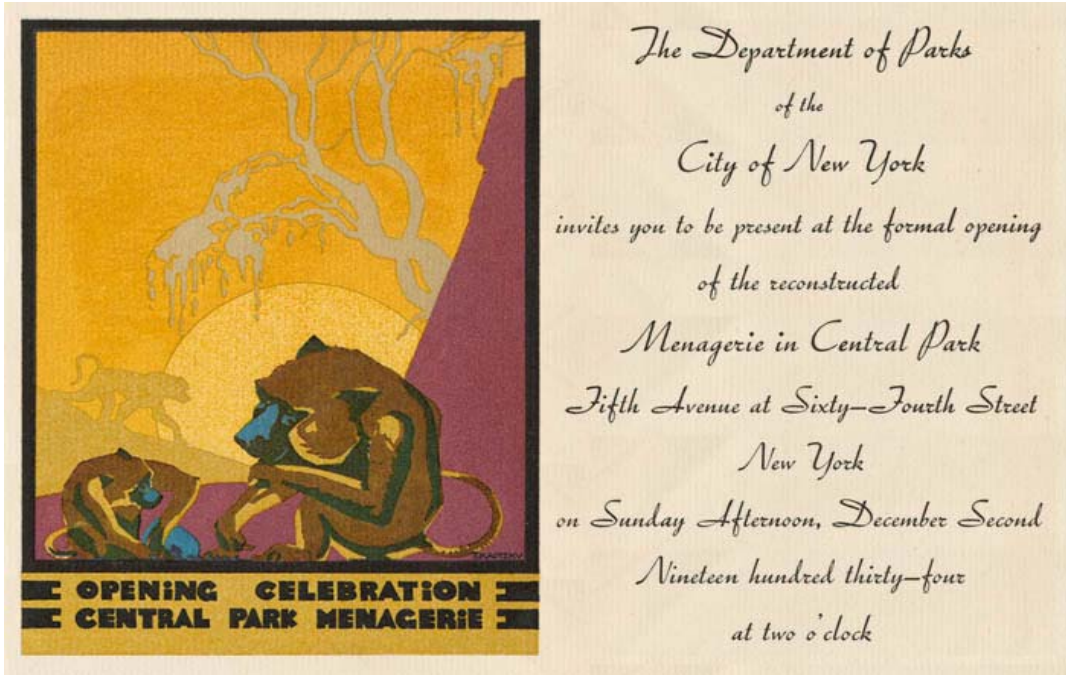
Şekil 4.10 1930'larda Central Park'tan bir görünüş (Anonymous 2009i)

1930'lu yıllarda Robert Moses isimli kişi, park yönetimi görevini üstlenmiştir. Yaklaşık 26 yıl süren görevi boyunca, kentin kalbinde yer alan parkın fiziksel görünümü için çalışmıştır. Reformcu ve inşaatçı olan Moses ilginç, süslü rekreasyon alanları ve yapılar inşa etmiştir. 1934 yılında Robert Moses Central Parkı yeniden düzenlemiştir. Parka 19

çocuk oyun alanı, 12 top oynama sahası, Wollman buz pateni pisti ve hayvanat bahçesi eklenmiştir (Sarıkaya 2007) (Şekil 4.11-4.12).

Şekil 4.11 1930'larda Central Park'ta buz pateni (Anonymous 2009j)

Şekil 4.12 1934'de açılan hayvanat bahçesi davetiyesi (Anonymous 2008a)

Chess and Checkers House, Carousel ve çeşitli heykeller (Alice in Wonderland, Cristian Andersen gibi) yine bu dönemde yapılmıştır. Aynı zamanda bu dönemde parkın yolları düzeltilmiş, çeşmeler gibi bozuk kullanımlar tamir edilmiş ve çim alanlar yeniden yeşillendirilmiştir (şekil 4.13-4.14.).

Şekil 4.13 Central Park'taki heykellerden 'Balto' (Anonymous 2008b)

Şekil 4.14 1940'larda Central Park'tan bir görünüş (Anonymous 2008c)

1960'ların başında Park, sadece konut ve dinlenme amaçlı kullanılmamış; insanların spor yapabileceği, festivaller düzenleyip, oyunlar sahneleyebileceği bir rekreasyon alanı olarak da kullanılmıştır (Şekil 4.15).

Şekil 4.15. 1960’larda Central Park aktiviteleri (Anonymous 2008d)

Yılın çoğunda buzla kaplı olan Wollman Anıtsal Paten Sahası, birçok önemli tiyatro performansına sahne olmuş, 1961 Temmuz’unda saha, Shakespeare Festivali açılış gecesine ev sahipliği yapmıştır (Öztürk 2009) (şekil 4.16). Park 1964 yılında Ulusal Tarihi Anıt olarak ilan edilmiştir.

Şekil 4.16. Shakespeare Festivali (Öztürk 2009)

Moses’in park komisyon liderliğinden ayrılmasından sonra parkın bozulma süreci başlamıştır. Park; yaz konserleri, yeni yıl kutlamaları ve protest gösterileri ile tahrip olmuş, büyük çim alanlar bakımsızlıktan toz yumağına dönüşmüş, park artık yönetilemeyen ve yönetilemeyecek bir şekilde görülmeye başlamıştır (Özkır 2007) (Şekil 4.17).

Şekil 4.17 Central Park'ta bir protesto gösterisi (Anonim 2009b)

1979-1981 yılları arasında parktaki çalışmalar oldukça hızlanmıştır. 1980 yılı park için dönüm noktası olmuştur. Şehir ve yeni kurulan Central Park Komisyonu birlikte çalışmaya başlamış ve parkın restorasyonu için gerekli uzun bir eyleme adım atmışlardır. 1981 yılında komisyon “1980’ler ve Ötesinde Central Park’ın Yeniden Yapılandırılması” adıyla bir belge yayımlamıştır. Bu belgede park restorasyonu için gerekli parkın master planının ilk hali de yer almaktaydı. Şehir ve park komisyonu birlikte pek çok restorasyon projesine başladı. Bir planlama ekibi oluşturularak, planlama yöntemi saptanmıştır (Özkır 2007).

Planlama yöntemi üç bölümden oluşmuştur;

- Sörvey ve analiz
- Sentez ve yorum
- Planlama ve uygulama

Planlamanın' ilk evresinde, planlama ekibi parkın tüm öğelerini (topografya, jeoloji, toprak, hidroloji, drenaj ve güvenlik) ve 125 yıllık tarihi gelişimini incelemiştir.

Bunu izleyen evrede planlama ekibi, yaya sirkülasyonu, vejetasyon ve yaban yaşamı, drenaj ve toprak erozyonu gibi öğeler arasındaki ilişkileri incelemiştir.

Üçüncü evrede ise, ikinci evrede saptanan sorunların çözümü amaçlanmıştır.

Planlama ekibi daha sonra projenin uygulanması için kriterler geliştirerek herbirine rakamsal değerler vermiştir. Proje alanları sıraya dizilerek restorasyonda öncelikli alanlar saptanmış ve projenin uygulanmasına geçilmiştir (Sarıkaya 2007).

Hazırlanan raporda belediye başkanı, park komisyonu, park müdürü ile yönetimindeki peyzaj mimarları ve danışmanlarından oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu takımın üç yıl süren bir çalışması sonunda New York Parkları Dairesi ve Central Park Koruma Heyeti Central Parkı yeniden yapılandırmak (yenilemek) amacı ile 15 yıl sürecek bir programı yürürlüğe almıştır (Özkır 2007).

4.1.4 Central Park'ın bugünü

Central Park dış mekan tasarımında estetik bütünlüğünün yanı sıra, işlevin de çok önemli olduğunu vurgulamış; iyi tasarlanmış kentsel peyzaj alanlarının kente ilişkin işlevleriyle birlikte kentin fiziksel ve ekonomik gelişmesinde yön verici olduğunu da göstermiştir (Arslan 1999) (şekil 4.18- 4.19.).

Şekil 4.18 Central Park vazyet planı (Anonymous 2009k)

Şekil 4.19 Central Park kuşbakışı görünüşü (Anonim 2009c)

Bugün Central Park' da park ziyaretçilerinin hizmetine sunulan park işlev alanları çok fazla ve çok amaçlı hizmet vermektedirler. Buna göre park 4 kısma ayrılmıştır:

- Kuzey kısım
- Büyük Su Havuzu
- Büyük Çim Alan
- Güney kısım

➤ **Kuzey Kısım**

Parkın bu bölümünde çok çeşitli kullanımlar yer almaktadır. Bunlardan bazıları; çevre eğitimi ve aktivitelerine ayrıca festivallere olanak sağlayan Charles A.Dana Discovery Center, İtalyan, Fransız ve İngiliz bahçe stillerini sunan, parkın tek formal bahçesi olan Conservatory Garden, piknik, yürüyüş gibi aktivitelere olanak sağlayan ve parkın üçüncü en yüksek noktası olan Great Hill gibi alanlardır. Parkın bu kısmında ayrıca farklı temalarda çocuk oyun alanları, farklı aktivitelere olanak sağlayan geniş çim alanlar, spor kompleksi yer almaktadır.

➤ **Büyük Su Havuzu**

Parkin bu kısmında; koşu yapanlar, kuş gözlemleyenler ve manzara seyretmek isteyenler için favori bir mekan olan Reservoir yer almaktadır. Bunun dışında tenis merkezi, farklı temalarda çocuk oyun alanları, yürüyüş ve atla gezinti için geniş alleler bu bölümde yer alan kullanımlardır.

➤ **Büyük Çim Alan**

Bu bölümde yer alan kullanımlardan Arthur Ross Pinetum parkın en egzotik yerlerinden birisidir. Burada tüm dünyadan gelen 15 farklı türde 400 ağaç bulunmaktadır. Parkın ikinci en yüksek doğal noktası olan ve kuş gözlemi yapılabilecek en iyi yer olan Belvedere Castle bu bölümde yer almaktadır. Burada kuş gözleminin yanı sıra astronomi, kuşlar gibi konularda eğitim programları düzenlenmektedir. Alanda aynı zamanda tiyatrolar, sanat müzesi ve çocuk oyun alanları bulunmaktadır.

➤ **Güney Kısım**

Parkin son parçası olan güney kısımda ise satranç evi, parkın en çekici yönlerinden birisi olan ve 1997 de yeniden açılan hayvanat bahçesi, geniş çim alanlar gibi kullanımlara yer verilmiştir. Bütün bunların dışında parkın genelinde, parkın estetiğine önemli katkıları olan çeşitli temalarda plastik elemanlar (heykeller, çeşmeler vs) ve toplamda 21 adet çocuk oyun alanı bulunmaktadır.

Parkin ayrıca anıtsal bir özelliği vardır. 1980 Aralık ayında parkın yakınında öldürülen John Lennon'dan sonra park, hala Beatles hayranlarının ilgisini çekmektedir. Şarkıcının her ölüm yıldönümü park kalabalıklaşmakta ve değişik bir manzara ortaya çıkmaktadır.

The Central Park Conservancy'e (1980) göre Central Park bu işlev alanlarından başka barındırdığı büyük bir vadi, kuzey ve güney çayırları, çilek tarlaları, büyük çimen alanları ve yaya sirkülasyon ağı ile ziyaretçileri su kıyılarından, arzın yüksek

kayalıklarına değin görsel deneyimler boyunca götürmektedir (Nasuh 1993) (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 Central Park genel görünüş (Anonim 2009d)

Bugün Central Park'ın bünyesinde gerçekleştirilen aktiviteleri, işlevlerine göre şu şekilde sıralayabiliriz:

➤ Rekreatyonel Aktiviteler

- Okul sonrası buz pateni programı (6–17 yaş arası gençlere buz pateni eğitimini vermeyi amaçlamaktadır.
- Vahşi yaşamda hayatta kalabilme çalışmaları (Basit olarak vahşi yaşam koşullarında yapılabilecekler uygulamalı olarak anlatılmaktadır.)
- Sağlık yürüyüşleri ve fitness programı
- Basketbol eğitim programı
- Takım çalışması programı (Takım çalışması uygulamalı olarak anlatılmaktadır)
- Beyzbol
- Basketbol
- Bisiklet turu

- Kuş gözlemi
- Satranç
- Kayak
- Balık tutma
- Futbol
- Ata binme
- Buz pateni
- Uçurtma uçurma
- Bowling ve kriket
- Kürek çekme
- Koşu
- Yüzme
- Tenis
- Voleybol (Şekil 4.21).

Şekil 4.21 Rekreatyonel aktiviteler (Anonymous 2008e)

➤ Eğitime Yönelik Aktiviteler

- Gençlere ve çocuklara çevre eğitimi verilmektedir.(dış mekan düzenleme, çevreyi koruma gibi) (Şekil 4.22).

Şekil 4. 22. Eğitici aktiviteler (Anonymous 2008f)

➤ Sosyal ve Kültürel Aktiviteler

- Tüm ailenin birlikte katıldığı el sanatları programları
- Özel günlere yönelik el sanatları programları
- Sosyal ve entelektüel paylaşımın sağlanmasını amaçlayan; konusu, katılımcıları ve aktiviteleri sürekli değişen programlar.(film tartışmaları, parkın tasarımı ve tarihçesi hakkında tartışmalar, canlı müzik dinletileri gibi)
- Parkın tarihçesi, tasarımı ve ekolojisinin anlatıldığı yürüyüş turları
- Festivaller
- Konserler
- Tiyatro ve opera gösterileri (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 Sosyal- kültürel aktiviteler (Anonim 2009e)

4.2 Central Park'ın İşlevleri Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırma alanlarından Central Park'ın değişim dönemlerine göre sahip olduğu işlevler kontrol tabloları oluşturularak incelenmiştir.

4.2.1 Arazi organizasyonu işlevi

Central Park'ın arazi organizasyonu işlevi çizelge 4.1'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.1 Central Park Arazi Organizasyonu İşlevi Kontrol Tablosu

ARAZİ ORGANİZASYONU İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma									
Kent ve organik sistem arasında bağlantı									
Ticaret, konaklama, endüstri alanları arasında tampon görevi									
Binaların yerleşimi ve cephe özelliklerinin belirlenmesine etkisi									

➤ Kuruluş Dönemi

Parkın yeşil bir sistem içerisinde yer alması, binaların yerleşimi ve cephe özelliklerinin belirlenmesi hakkında, kuruluş dönemi için veri elde edilememiştir. Değerlendirme arazi organizasyonu işlevini oluşturan diğer iki fonksiyona göre yapılmıştır. Buna göre parkın kent içinde açık yeşil alan oluşturması göz önünde bulundurularak, kent ve organik sistem arasındaki bağlantıyı sağladığı, ticaret ve konaklama alanları arasında tampon görevi gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

➤ Gelişim Dönemi

Parkın gelişim döneminde, yeşil sistem içinde yer almasıyla ilgili olarak veri elde edilememiş değerlendirme diğer üç faktöre göre yapılmıştır. Bu faktörlerden, tampon

görevi görme ile kent ve organik sistem arasında bağlantı kurma işlevleri parkın yeşil dokusu göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Parkın, binaların yerleşimi ve cephe özelliklerinin belirlenmesine olan etkisi ise parkın NewYork'un kalbinde yer alması ve yapıların Central Park etrafında konumlanmaya başlaması göz önüne alınarak belirlenmiştir.

➤ **Bozulma Dönemi**

Parkın bozulma döneminde, alanın yeşil bir sistem içerisinde yer alması ve binaların yerleşimi, cephe özelliklerinin belirlenmesi işlevleri hakkında veri elde edilememiştir. Parkın yeşil dokusunda kısım kısım bozulmalar meydana gelmiş olmasına rağmen kent içinde açık alan oluşturması göz önünde bulundurularak kent ve organik sistem arasında bağlantı kurduğu ayrıca tampon görevi gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme Dönemi ve Bugün**

Parkın yenilenme dönemine ve bugünkü durumuna bakıldığı zaman; şehri oluşturan yeşil yolları birbirine bağlayan ana bağlantı noktalarından ve kentin açık yeşil alan sistemini oluşturan önemli parçalardan biri olarak görülmüştür. Ayrıca parkın yenilenme döneminde yeşil dokusunun da yeniden ele alınarak geliştirildiği göz önünde bulundurulmuş buna bağlı olarak arazi organizasyonu işlevini oluşturan bütün faktörlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.2 Ekolojik işlevi

Central Park'ın ekolojik işlevi Çizelge 4.2'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.2. Central Park Ekolojik İşlevi Kontrol Tablosu

EKOLOJİK İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma									
Mikroklimanın kontrol edilmesi									
Bitki ve hayvan dünyasıyla ilişki kurma									
Yaban yaşamı için mekan sağlama									
Gürültüyü absorbe etme									
Oksijen üretimi									

➤ **Kuruluş Dönemi**

Parkın; kuruluş döneminde yaban yaşamı için mekan sağlama dışında, ekolojik işlevi oluşturan diğer fonksiyonları (mikroklimanın kontrol edilmesi, gürültüyü absorbe etme vs.) yerine getirdiği görülmüştür. Bu sonuca parkın tasarım hedefleri göz önünde bulundurularak ulaşılmıştır. Parkın yeşil sistem içindeki yeri ile ilgili ise veri elde edilememiştir.

➤ **Gelişim Dönemi**

Parkın gelişim döneminde, alana dört milyona yakın bitki getirilmesine bağlı olarak park, ekolojik işlevin tüm faktörlerini yerine getirir hale gelmiştir. Ancak değerlendirmede parkın yeşil sistem içindeki yeri ile ilgili veri elde edilememiştir.

➤ **Bozulma Dönemi**

Parkın kent içerisinde açık alan oluşturmasına ve geniş su yüzeylerine sahip olmasına bağlı olarak, mikroklimalı kontrol etme işlevini yerine getirdiği ancak yeşil dokusunun

tahrip olması nedeniyle ekolojik işlevi oluşturan diğer faktörleri (yaban yaşamı için mekan sağlama, gürültüyü absorbe etme vs.) yerine getiremediği görülmüştür.

➤ **Yenilenme Dönemi ve Bugün**

Parkın revizyon aşamasında, vejetasyon, yaban yaşamı, topografya gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması, planlanmasına, yeşil dokunun yeniden canlandırılmasına ve parkın, kentin yeşil sistemi içerisinde önemli bir konuma sahip olmasına bağlı olarak, ekolojik işlevi oluşturan tüm faktörleri yerine getirdiği görülmüştür.

4.2.3 Sağlık işlevi

Central Park'ın sağlık işlevi çizelge 4.3'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.3. Central Park Sağlık İşlevi Kontrol Tablosu

SAGLIK İŞLEVI (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Psikolojik rahatlatma	VAR		VAR				VAR		
Spor aktiviteleri (yüzme, futbol, yürüyüş vs)		VAR	VAR				VAR		
Temiz hava temini	VAR		VAR				VAR		

➤ **Kuruluş Dönemi**

Bu dönemde park yeşil dokusuyla ve doğal görüntüsüyle birlikte insanlara doğanın içinde dinlenme ve gezinti olanakları sunarak onları psikolojik olarak rahatlatmakta ayrıca temiz hava temini sağlamaktadır. Ancak parkta henüz spor aktivitelerine yer verilmeye başlanmamasından dolayı insanların spor yaparak sağlıklı olma ihtiyacının karşılanamadığı görülmüştür.

➤ **Gelişim Dönemi**

Bu dönemde parkın insanı rahatlatan doğal görüntüsüne ek olarak, tenis, beyzbol, kriket gibi halkın hem eğlenip hem de spor yapma ihtiyacını karşılayacak aktiviteler getirilmiştir. Tüm bunlara bağlı olarak parkın sağlık işlevini oluşturan tüm faktörleri yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Bozulma Dönemi**

Bu dönemde parkın yeşil dokusunun bozulması, insanların parkı rahatlama yeri olarak görmemesi ve parktan uzaklaşmaları nedeniyle sağlık işlevini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme Dönemi ve Bugün**

Bu dönemde parkın, uygulamaya konan revizyon projesi ile eski kullanımlarına ve yeşil dokusuna yeniden kavuşarak sağlık işlevini oluşturan tüm faktörleri yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.4 Estetik işlevi

Central Park'ın estetik işlevi çizelge 4.4'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 4. Central Park Estetik İşlevi Kontrol Tablosu

ESTETİK İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kent güzelliğine katkı									
Yapı kitlelerinin sert dokularını hafifletme									
Estetiğiyle kent insanını çekme									

Parkın kuruluş, gelişim ve bozulma dönemlerinde doğal bir görünüme sahip olması ve parkta estetik öğelere yer verilmesi nedeniyle bu dönemlerde estetik işlevi oluşturan bütün faktörleri yerine getirdiği görülmüştür.

Bozulma döneminde ise parkın tahrip edilmeye başlaması ve bakımsız bırakılarak görüntüsünün bozulması nedeniyle estetik işlevi yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.5 Ekonomik işlevi

Central Park'ın ekonomik işlevi çizelge 4.5'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.5 Central Park Ekonomik İşlevi Kontrol Tablosu

EKONOMİK İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma									
İşgücü ve verimi arttırma									
Üretim ve pazarlama									
Turizm amaçlı tanıtım									
Arazi değerini arttırma									

➤ Kuruluş Dönemi

Bu dönem için parkın açık yeşil alan sistemi içinde yer alması ve arazi değerini arttırmasıyla ilgili veriler elde edilememiştir. Bu nedenle değerlendirme yapılırken ekonomik işlevi oluşturan diğer üç faktör (iş gücü ve verimi arttırma, üretim ve pazarlama, turizm amaçlı tanıtım) göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre bu

dönemde parkın sadece insanları rahatlatarak iş gücü ve verimi arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Gelişim Dönemi**

Bu dönem için parkın açık yeşil alan sistemi içinde yer almasıyla ilgili veriler elde edilememiştir. Bu nedenle değerlendirme yapılırken ekonomik işlevi oluşturan diğer dört faktör (iş gücü ve verimi artırma, üretim ve pazarlama, turizm amaçlı tanıtım, arazi değerini artırma) göz önünde bulundurulmuştur. Bu dönemde parkta gelir amaçlı üretim ve pazarlamanın yapılabileceği (fidanlık, sera vs.) alanlara rastlanmamıştır. Ancak kentin parkın çevresinde yoğunlaşmaya başlamasıyla arazi değerlerinin artmış olabileceği, kentin parkla anılmaya başlayarak parkı görmek isteyen insanları kente çektiği böylece ekonomik işlevi üretim ve pazarlama faktörü dışında gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Bozulma Dönemi**

Bu dönem için parkın açık yeşil alan sistemi içinde yer almasıyla ilgili veriler elde edilememiştir. Bu nedenle değerlendirme yapılırken ekonomik işlevi oluşturan diğer dört faktör (iş gücü ve verimi artırma, üretim ve pazarlama, turizm amaçlı tanıtım, arazi değerini artırma) göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre parkın bakımsızlıktan kötü bir görüntü alması, artık insanların rahatlatma amaçlı parka gelmemesi gibi sebeplerle parkın ekonomik işlevini oluşturan faktörlerin hiçbirisini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme Dönemi ve Bugün**

Bu dönemde parkta üretim ve pazarlama amaçlı bir kullanımın olup olmadığıyla ilgili veri elde edilememiştir. Değerlendirme diğer dört faktör göz önünde bulundurularak yapılmıştır ve parkın diğer tüm faktörleri yerine getirdiği görülmüştür.

4.2.6 Rekreasyon işlevi

Central Park'ın rekreasyon işlevi çizelge 4.6'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.6. Central Park Rekreasyon İşlevi Kontrol Tablosu

REKREASYON İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Yapay göller- büyük su yüzeyleri	VAR		VAR				VAR		
Çocuk oyun alanları									
Spor alanları tenis, yüzme vb)									
Piknik alanları									
Yaya gezinti alanları	VAR		VAR				VAR		
Dinlenme ve oturma yerleri	VAR		VAR				VAR		
Teraslar	VAR		VAR				VAR		
Bisiklet yolları									
Doğal alanlar	VAR		VAR				VAR		
Diğer (kürek çekme, balık tutma koşu vs)									

➤ **Kuruluş Dönemi**

Bu dönemde parkın, rekreasyon işlevini oluşturan aktivitelerden yapay göller ve su yüzeyleri, yaya gezinti alanları, dinlenme ve oturma yerleri, teraslar ve doğal alanlara sahip olduğu ancak çocuk oyun alanları, spor alanları, piknik alanları ve bisiklet yolları gibi kullanımlara sahip olmadığı görülmüştür.

➤ **Gelişim Dönemi**

Bu dönemde bisiklet yollarının olup olmadığıyla ilgili veri elde edilememiştir. Ancak rekreasyon işlevini oluşturan tüm kullanımların, piknik alanları dışında parkta yer aldığı görülmüştür.

➤ **Bozulma Dönemi**

Bu dönemde parkın, daha önceki dönemlerdeki kullanımlara sahip olmasına rağmen amacına uygun olarak kullanılmıyor olmasından dolayı rekreasyon işlevini oluşturan aktiviteler ‘yok’ olarak değerlendirilmiştir.

➤ **Yenilenme Dönemi ve Bugün**

Bu dönemde parkın, rekreasyon işlevini oluşturan kullanımların tümüne sahip olduğu görülmüştür.

4.2.7 Eğitim işlevi

Central Park’ın eğitim işlevi çizelge 4.7’de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.7 Central Park Eğitim İşlevi Kontrol Tablosu

EĞİTİM İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Botanik bahçesi									
Hayvanat bahçesi									
Müzeler									
Gözlemevi									
Diğer									

➤ **Kuruluş Dönemi**

Bu dönemde eğitim işlevini oluşturan kullanımlardan hiçbirisine yer verilmediği görülmüştür. Buna göre eğitim işlevinin bu dönem içinde gerçekleştirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ Gelişim Dönemi

Bu dönemde parkın eğitim işlevini oluşturan kullanımlardan botanik bahçesi (parkın sahip olduğu yeşil doku botanik bahçesi olarak kabul edilmiştir), hayvanat bahçesi ve diğer olarak sınıflandırılmış kullanımlara sahip olduğu görülmüştür.

➤ Bozulma Dönemi

Bu dönemde parkın kullanılmayan ve bakımsız bir durumda olmasından dolayı eğitim işlevini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ Yenilenme Dönemi ve Bugün

Bu dönemde parkta, eğitim işlevini oluşturan kullanımlardan sadece tabiat müzesinin olmadığı, parkın diğer tüm kullanımlara sahip olduğu görülmüştür.

4.2.8 Sosyal ve kültürel işlevi

Central Park'ın sosyal ve kültürel işlevi çizelge 4.8'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.8 Central Park Sosyal ve Kültürel İşlevi Kontrol Tablosu

SOSYAL VE KÜLTÜREL İŞLEVİ (CENTRAL PARK)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirme									
Sergi alanları									
Konser alanları									
Tiyatro, opera alanları									
Fuarlar									

➤ **Kuruluş Dönemi**

Bu dönemde parkın farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirmesiyle ilgili veri elde edilememiştir. Bu nedenle sosyal ve kültürel işlevi yerine getiren diğer kullanımlar (sergi alanları, konser alanları, tiyatro, opera alanları ve fuarlar)göz önünde bulundurulmuştur. Ancak bu kullanımlardan da hiçbirisinin kuruluş döneminde parkta yer almadığı görülmüştür. Buna göre parkın bu dönemde sosyal ve kültürel işlevini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Gelişim Dönemi**

Bu dönemde parkın genel olarak üst sınıftan insanları bir araya getirdiği dolayısıyla farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirme özelliğini taşımadığı görülmektedir. Parkta konser alanları ve tiyatro, opera alanları bulunmakta ancak sergi ve fuar alanlarına sahip olmadığı görülmüştür.

➤ **Bozulma Dönemi**

Bu dönemde parkın festivaller, konserler, gösteriler nedeniyle farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirdiği görülmektedir. Ayrıca bu dönemde park, bozulmasında etkili olan konser alanlarına sahiptir. Yine bu dönemde parkın sergi ve fuar alanlarına sahip olmadığı görülmüştür.

➤ **Yenilenme Dönemi ve Bugün**

Bu dönemde parkın fuar alanlarına sahip olup olmadığıyla ilgili veri elde edilememiştir. Değerlendirme diğer kullanımlar göz önünde bulundurulmuş yapılmıştır. Buna göre bu dönemde parkın sosyal ve kültürel işlevi yerine getirecek bütün kullanımlara sahip olduğu görülmüştür.

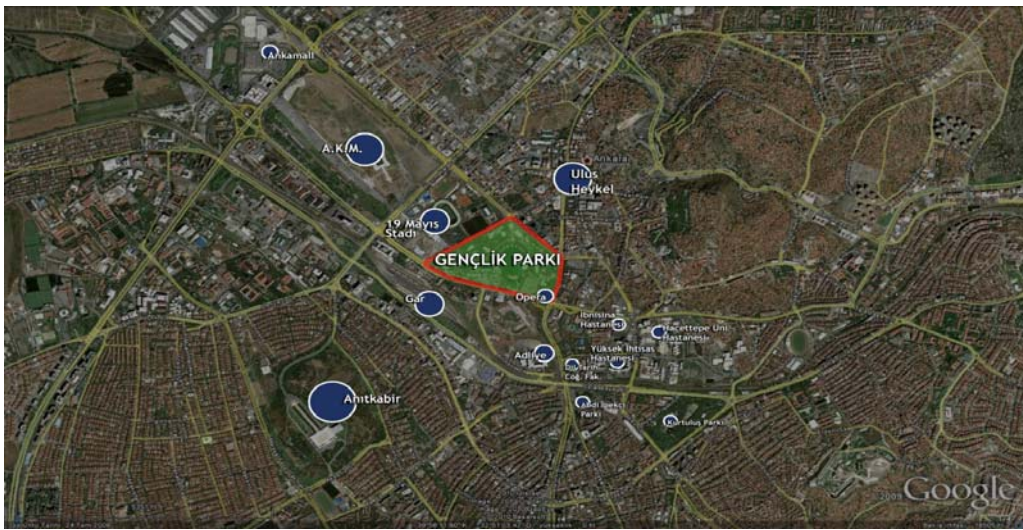
4.3 Gençlik Parkı

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentinde örnek başkentlerde olduğu gibi kenti kent yapan, ona kimlik kazandıran, kentliye sosyal ve kültürel anlamda hizmet veren bir yeşil alanın oluşturulması kaçınılmazdır. Tarihte medeniyetlerin izlerini onların bıraktığı mimarî, sanatsal ve edebî eserlerden anlayabiliriz. Bunlar sadece ait

oldukları dönemin ve yerin hikâyesini değil, o ulus ve devletle birlikte rejimlerinin de tarih değerini en güzel şekilde anlatabilecek eserlerdir. Başkent Ankara'nın ilk büyük kent parkı olan Gençlik Parkı da bu bağlamda bize Atatürk Cumhuriyeti'nin manzarasını, rejimin ideolojisini ve toplumun ruhunu yansıtabilecek az sayıdaki eserlerden biridir (Uludağ 1998).

4.3.1 Parkın konumu

İncesu deresi taşkın alanı bataklığında yer alan ve 260 da olarak planlanan bu park o günlerde nüfusu yalnızca 123.000 olan bir başkent için tasarlanmıştır. Bugünse 5 milyona yakın bir nüfusa hizmet vermektedir. Doğa verilerine ve kent estetiğine önem verilerek tasarlanan park, eski kent merkezi Ulus'un güney batı yönünde, kent içi ulaşımının odak noktasında yerleşmiştir. Parkın yerleştiği alan Ankara İstasyonu, Cumhuriyet Meydanı ve İstasyon-Samanpazarı Caddesi arasındadır. İstasyon bataklığının ortasından geçen toprak bir yolla Ulus'tan Ankara'ya bağlanmaktadır. Gençlik parkı istasyonun karşısında doğu-batı yönünde planlanmış ve bir yandan da kente yeni gelenlerin ilk olarak kentle tanıştığı noktada bulunmaktadır (Şekil 4.24). Kentin tüm ulusal ve uluslararası bağlantısı tek kapıdan Gardan sağlanıyordu. Jansen'e göre park eski kent ve onun tarihi değerlerini, yeni kentle yani Cumhuriyetin yerleştirmeye çalıştığı yeni değer ve anlamlarla birleştirmektedir (Özkır 2007).

Şekil 4.24. Gençlik Parkı'nın konumu (Orijinal 2009)

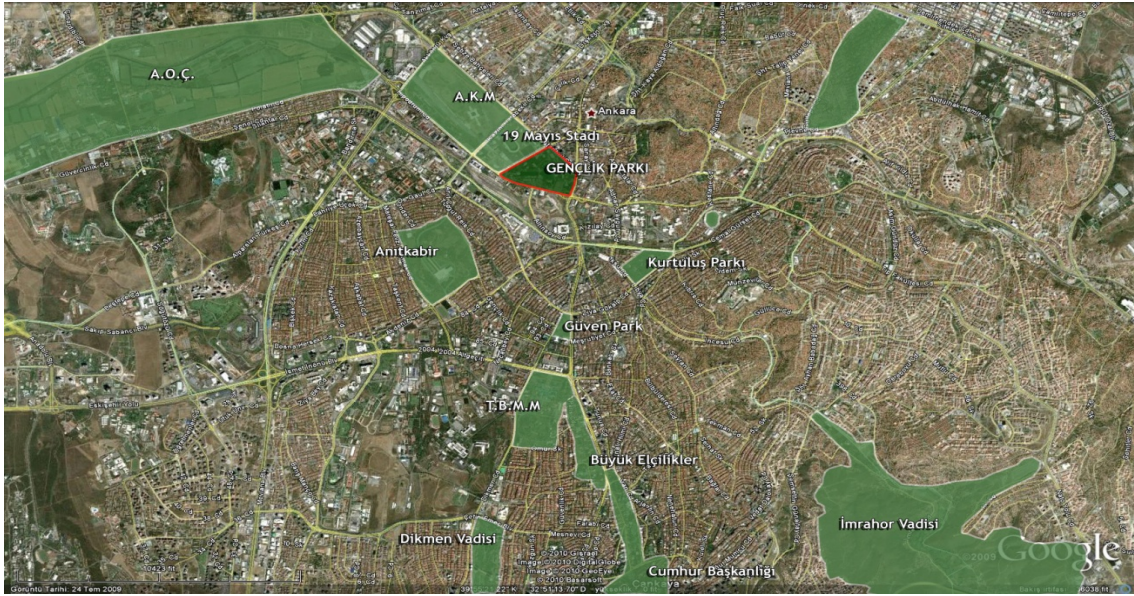
Gençlik Parkı'nın konumlandığı yer olan Ankara'nın planlı imarı, 1928 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı Ankara İmar Müdürlüğü'nün kurulması ve aynı yıl H. Jansen, L. Jaussely ve J. Brix arasında açılan kent planlama yarışmasını H. Jansen'in kazanmasıyla başlamıştır. Jansen Planına göre, bugünkü Tandoğan Meydanı'nda oluşturulması öngörülen Hava Meydanı'ndan Tandoğan, Maltepe, Demirtepe boyunca Kumrular Sokak ve Zafer Parkına ulaşan önemli bir yeşil bant öngörüsü, planın doğu-batı aksındaki yeşil omurgasının en temel unsurlarındandır. Bugün sadece birkaç park ve Kumrular Sokak aksı ile Kızılay Meydanına belli belirsiz ulaşan bu bandın devamı, Kızılay Meydanı, Sakarya Caddesi, üzerinden Kolej'e inerek İncesu deresi ile bütünleşmekte ve bir doğal eşiğe de oturarak kentsel yeşil sisteme yön vermektedir. Bugün önemli bir kısmı yitirilmiş ya da devamlılığı bozulmuş bu sistemi kuzey güney yönünde besleyen doğal eşikler de Jansen Planının korunarak kente kazandırılmasını öngördüğü unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Bugün üzeri kapatılarak yol geçirilmiş İncesu Deresi gibi, Kavaklıdere, Dikmen Deresi, kuzey güney açık-yeşil sistem öngörüsünün önemli parçalarıdır. Bu doğal eşik ve varlıkların şu an kentsel sistem içinde okunamayacak kadar tahrip edilmiş olduğu görülmektedir.

Kenti doğu-batı yönünde kesen yeşil alan sistemine ilaveten önemli bir başka karar da aynı aksta, Hipodrom ile başlayıp, kamu kuruluş alanları ile Sıhhiye üzerinden Ulus ve Kızılay'a sokulan geniş alan kullanımına sahip açık alanların da tanımlanmış olmasıdır. Daha sonra Atatürk Orman Çiftliği arazileri ile de bütünleşerek AKM, Gençlik Parkı, Hastaneler ve Kamu kurum Alanları ile Ulus ve Kızılay'ı birbirinden ayıran bu entansif kullanımlar, kentin en yoğun bölgesinde önemli bir açılım ve denge unsuru olarak da görev yapmışlardır (Şekil 4.25). Bugün de önemli bir açıklık oluşturan bu alanlar diğer sistemlere göre daha az tahribata uğramışlardır.

Jansen Planının öngördüğü ve İncesu Deresine bağlanan sistemler olarak Kurtuluş ve Cebeci Parklarından Cebeci'de üniversiteler yer seçmiş, Kurtuluş Parkı ise kent içindeki en önemli hava alma noktalarından biri olarak işlev gören nitelik kazanmıştır. Planın Roma Hamamı-Bentderesi aksında öngördüğü açıklık ve yeşil sistem devamlılığı ise yoğun yapılaşma ve gecekondu ile büyük bir tahribata uğramış, Ankara Çayı boyunca yeşil sistem ve rekreasyon alanları oluşumu yönündeki karar da Ankara

Çayının algılanması ve bütünlüğünün korunması anlamında ciddi bir tahribata uğramıştır.

Görüldüğü üzere, bugün kent içinde önemli noktalar olarak büyük ölçüde tahribata uğramış açık yeşil alan sistemine yönelik kararların kentin ilk planlama deneyimlerinden itibaren öngörüldüğü ve kentin bir makroform dahilinde yeşil kuşak, kama ve kalplerle biçimlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Anonim 2007a).

Şekil 4.25 Gençlik Parkı'nın yeşil sistem içindeki yeri (Orijinal 2009)

4.3.2 Gençlik Parkı'nın planlama ve tasarım süreci

Cumhuriyet sonrasında Ankara'nın modernleşme çabalarının geniş halk kesimlerine ulaşması ve yaygınlaşması için mekansal etkileşime ve boş zaman geçirme mekanlarına ihtiyaç duyulmuştur (Demir 2006).

1932 tarihinde kesinlik kazanan Ankara İmar Planı'ndan sonra, Cumhuriyet Dönemi kurucu ve yöneticilerinin de isteğiyle Prof. Jansen Ankara Kenti için temelde bu amaca hizmet edecek bir "kent parkı" önerisinde bulunmuştur.

Bayındırlık Bakanlığı'nın 25 Eylül 1933 tarihinde, "park içinde yer alacak bir gölün ve çevresinin planlanması" şeklinde Jansen'i bu kent parkını tasarlaması üzere Ankara'ya

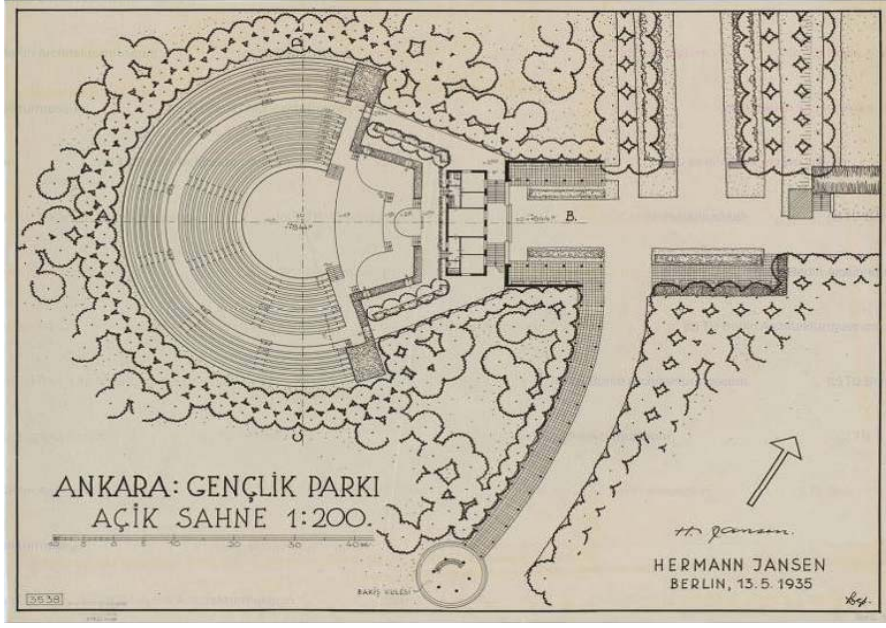
davet etmesi Gençlik Parkı'nın planlama sürecinin resmi başlangıcı olmuştur (Uludağ 1998). Prof. Herman Jansen, planda yer alan Gençlik Parkı'nı Ankara'nın bir hazinesi, İmar Planı'nın en çarpıcı elemanlarından biri, istasyona Ankara'ya gitmekte olanlar için modern başkentin habercisi olarak görmüştür (Arslan 1999).

Çağlar'a (1986) göre; 1936 yılında Bayındırlık Bakanlığı parkın uygulanacağını ancak uygulanacak projenin Jansen'in değil kendi bünyesinde çalışan şehirci ve peyzaj mimarı Theo Leveau'nun projesi olmasını istemiştir (Nasuh 1993).

➤ **Gençlik Parkı Jansen Planı:** Jansen planına göre parkın beş girişi bulunmaktadır. Parkın esas girişi doğuda Opera Meydanı, batıda ise İstasyon çıkışı ile belirlenmiştir. Parkın Opera girişinde bir seyir kulesi olacaktır. Bu eksen üzerinde gelişim gösteren parkın üçüncü girişi, kuzey kısımdaki 19 Mayıs Stadyumu yönünden verilmiştir. Parkın diğer tali girişlerinden biri yine İstasyon Caddesi'nden diğeri ise İstasyon-Samanpazarı Caddesi'nden sağlanmıştır.

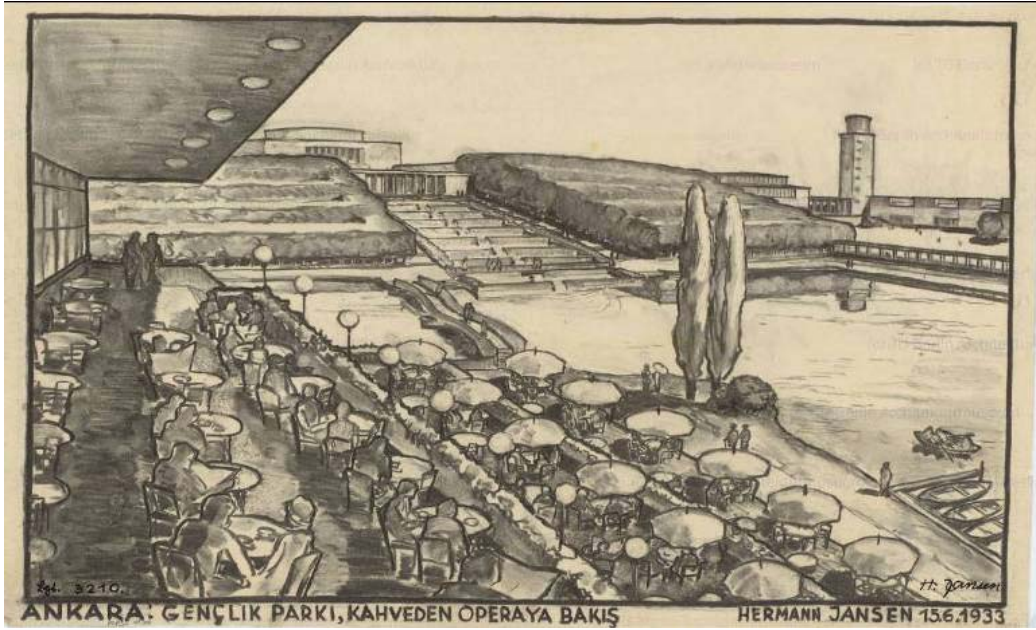
Ankara İmar Planı'na (1937) göre; parkın belki de en önemli ögesi Ankara'nın suya olan özlemini giderecek olan 35.000 m²'lik havuzudur. Gölün suyu, Çubuk Barajı'ndan sağlanacak ve parkın Opera tarafındaki esas girişinden batı yönüne doğru uzanan, sonuncusu 4 m yüksekliğinde, altı yapay şelaleden göle akacaktır. Bu devasa gölün üzerindeki yaya köprüleri ile havuzun üzerinden geçmek ve tasarlanan adacığa ulaşmak mümkün olacaktır. Göl sadece estetik amaçlı değil, kürek çekme, yüzme gibi sportif amaçlı da kullanılabilir. Büyük şelalenin sağındaki ve solundaki basamaklı yol, Opera tarafından girildiğinde çok güzel bir göl manzarası sunacak, bu gezinti yollarına oturma terasları yapılacaktır (Gündüz 2002).

Ankara İmar Planı'na (1937) göre; parkın Stadyum yönündeki girişine yakın yerde, yaklaşık 2500 kişilik açık hava sahnesi danslı müsamerelere, toplantılara, eğlence, şenlik ve festivallere ev sahipliği yapacaktır (Gündüz 2002) (Şekil 4.26).

Şekil 4. 26 Amfi tiyatro (Akansel 2009)

Ankara İmar Planı'na (1937) göre; parkın merkezinde gölün ve kaskadların izlenebileceği bir kahve evi (Cafe Pavillon) hemen yanında bir kayıkthane, güneyinde ise, Sergi Evi'nin batısında bir sergi yeri inşa edilecektir. Parkın güney kısmında çocuk oyun alanlarına da yer verilecektir (Gündüz 2002) (şekil 4.27).

Şekil 4.27. Kahve evi (Akansel 2009)

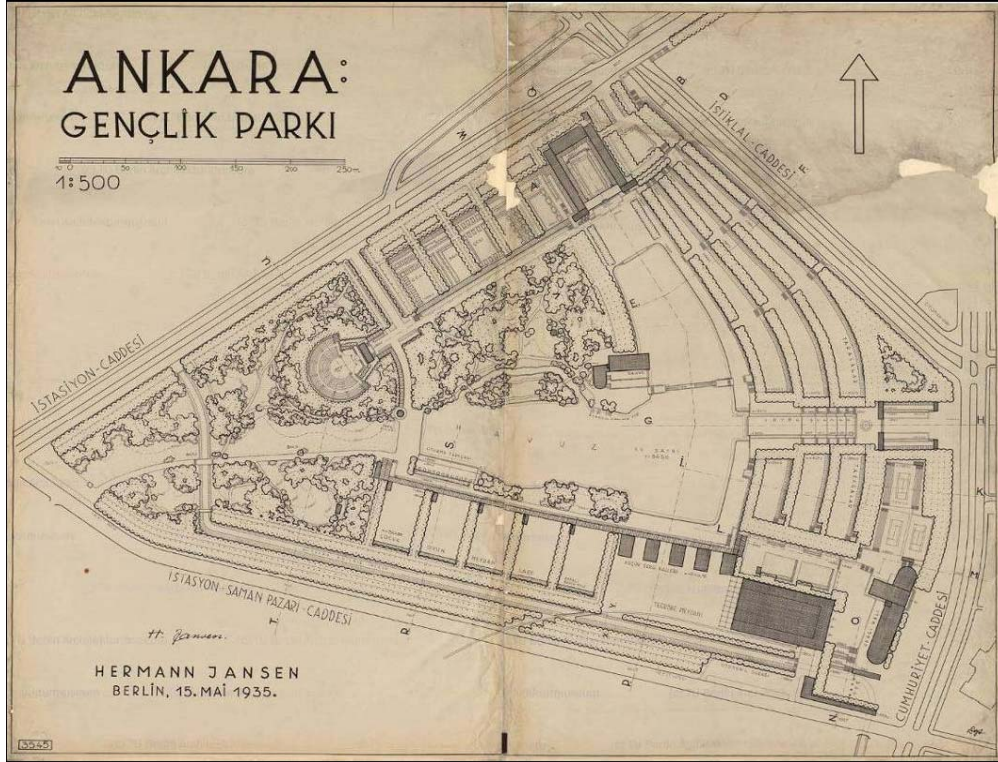
Ankara'nın kuru ve sıcak iklimini göz önünde bulunduran Jansen, daha çok gölgelik alan sağlayabilmek için serbest sahalardan çok alanda ağaçlık bölgelere öncelik tanımıştır. Opera tarafındaki girişten itibaren, şelalelere paralel bir çizgi izleyen oturma terasları, çizgisel ağaçlandırma yoluyla yeşillendirilmiştir (Şekil 4.28). Yoğun ağaçlandırılmış bir başka kısım havuz ve kaskadların en iyi algılanabileceği yer olan Kahve Evi ve yakın çevresidir. Bu yeşil sistem İstasyon tarafına kadar uzanmaktadır.

Şekil 4.28 1933 yılı Gençlik Parkı perspektif görünüşü (Akansel 2009)

Ateş'e (2000) göre havuzun, seyir kulesi yönündeki kıyılarında doğal yumuşak çizgiler bulunması ve ortada koridor biçimindeki çim açıklığa bakarak, Jansen'in peyzaj plancısı olmadığı halde İngiliz Bahçe Sanatı'ndan etkilenmiş olduğu düşünülebilir (Gündüz 2002) (Şekil 4.29).

Ankara İmar Planı'na (1937) göre kuzey kısımda yer alan limonluk/sera ender bitki çeşitlerini barındıracak, bu seranın batıya uzanan kolunda beş parterden oluşan bir gül ve çiçek bahçesi eklenecektir. Parkın etrafı iki sıra ağaç ile çevrilecek böylece gürültü ve tozdan uzak bir yeşil saha yaratılacaktır (Gündüz 2002).

Şekil 4.29 Gençlik Parkı Jansen planı (Akansel 2009)

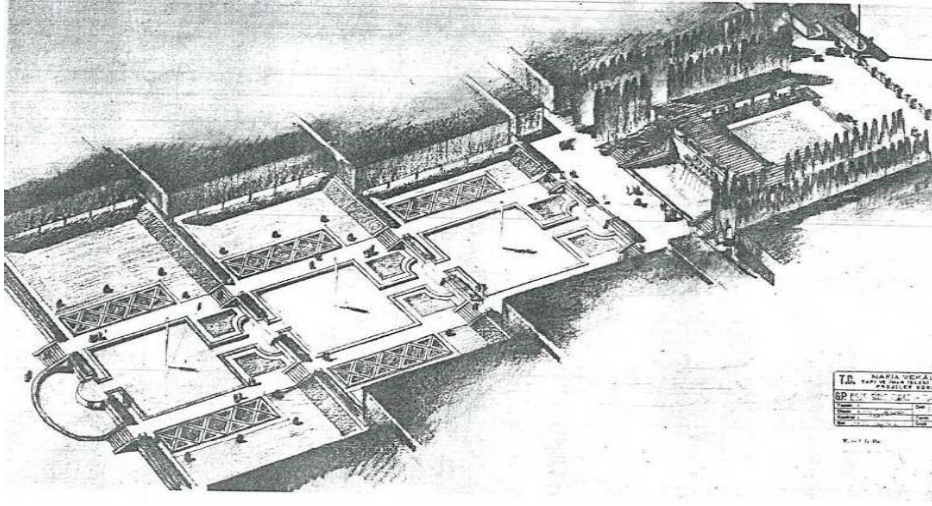
➤ **Gençlik Parkı - Leveau planı ve iki plan arasındaki farklar:** Planının şekillenmesinde iki ana eksenden söz edilebilir: Birincisi, Opera Meydanından İstasyon Meydanına giden aksadır, ikincisi ise bu aksa dikey olarak Meclis Bahçesi önündeki yuvarlak noktadan yani İstasyon Caddesi ile İstiklal Caddesi'nin kesiştiği küçük meydandan Çankaya'ya doğru uzanan eksendir (Gündüz 2002).

İstasyon Meydanına ve Opera Meydanına yapılacak iki abide birinci eksenin başını ve sonunu belirleyecektir. Parkın ortasında yer alacak su yüzeyi iki esas eksenin birleştiği noktada süreklilik etkisini pekiştirmek için İstasyon yönüne doğru uzanacaktır. Park bu göl etrafında gelişecek ve suya hasret Ankaralıya sıcak yaz günlerinde muhteşem bir dinlenme, eğlenme ve "sosyalleşme" mekanı sunacaktır (Gündüz 2002).

Parkın ana girişi Jansen planında olduğu gibi Opera Meydanı tarafından verilmiştir. Giriş Cumhuriyet Halk Partisi'nin altı ilkesini temsil eden altı sütunla birbirinden ayrılmış yedi büyük iki küçük kapıya sahiptir. Kapıların sağ ve solundaki kaideler üzerine gençliği temsilen birer mermer heykel konması da düşünülmektedir. İkinci esas

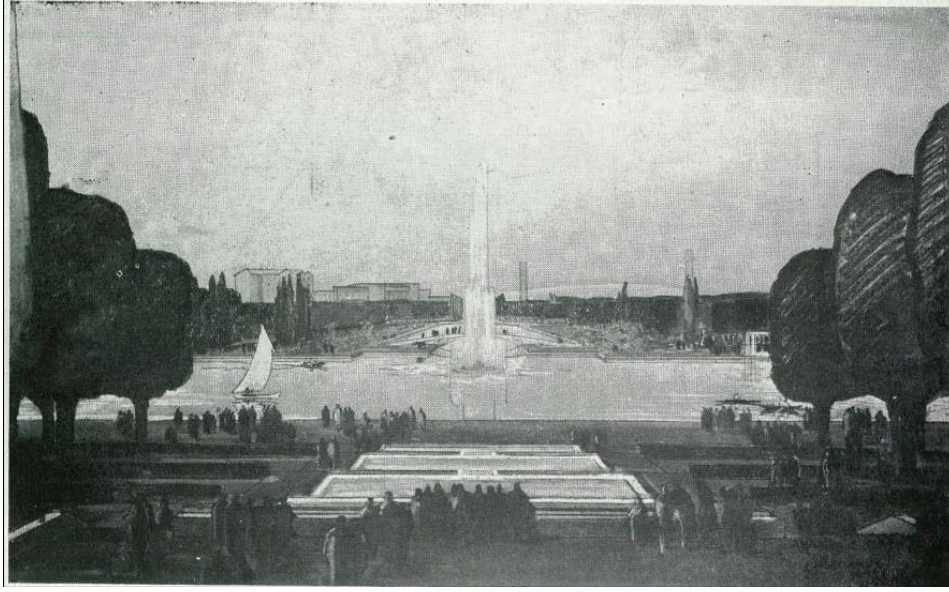
giriş ise İstasyon Meydanı tarafındandır. Parkın diğer dört girişinden üçüncüsü İstasyon Caddesi üzerinden sağlanmıştır. Dördüncü tali giriş ise Sergi Evi'nin (Opera Binası) güney yönünden verilmiştir.

27 hektarlık bir alanda yapılacak Gençlik Parkı'nın 4,5 hektarlık kısmını su yüzeyleri oluşturacaktır. Plandaki en önemli farklılık bu su yüzeyinin şeklinin değiştirilmiş olmasıdır. Su, Jansen planında olduğu gibi Opera Meydanı tarafından gelecek ama Jansen'in planından farklı olarak üç kademedeki konumlanmış şelalelerden dökülecektir (Şekil 4.30).

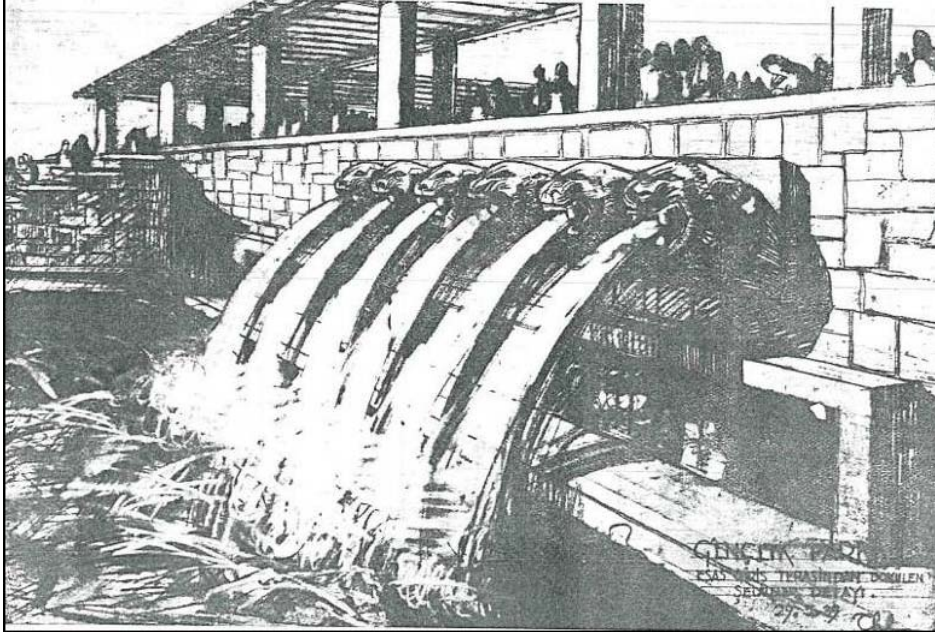

Şekil 4.30 Gençlik Parkı havuz planı (Akansel 2009)

Gölün ortasında 30 m yüksekliğe ulaşan bir fıskiye de bulunacaktır (Şekil 4.31). Göl üzerinde Ankara'nın tarihi kent dokusu Ankara Kalesi ve çevresi aksederek harikulade bir görüntü oluşacaktır. 28 m uzunluğundaki bir köprü gölün iki sahilini birleştirecektir. Yine Opera Meydanı tarafındaki terasın önünden altı ilkeyi temsilen altı Eti aslanı ağzından suyun ilk çıkışı görülebilecektir (Gündüz 2002) (Şekil 4.32).

Şekil 4.31 Gençlik Parkı fiskiye görünümü (Akansel 2009)

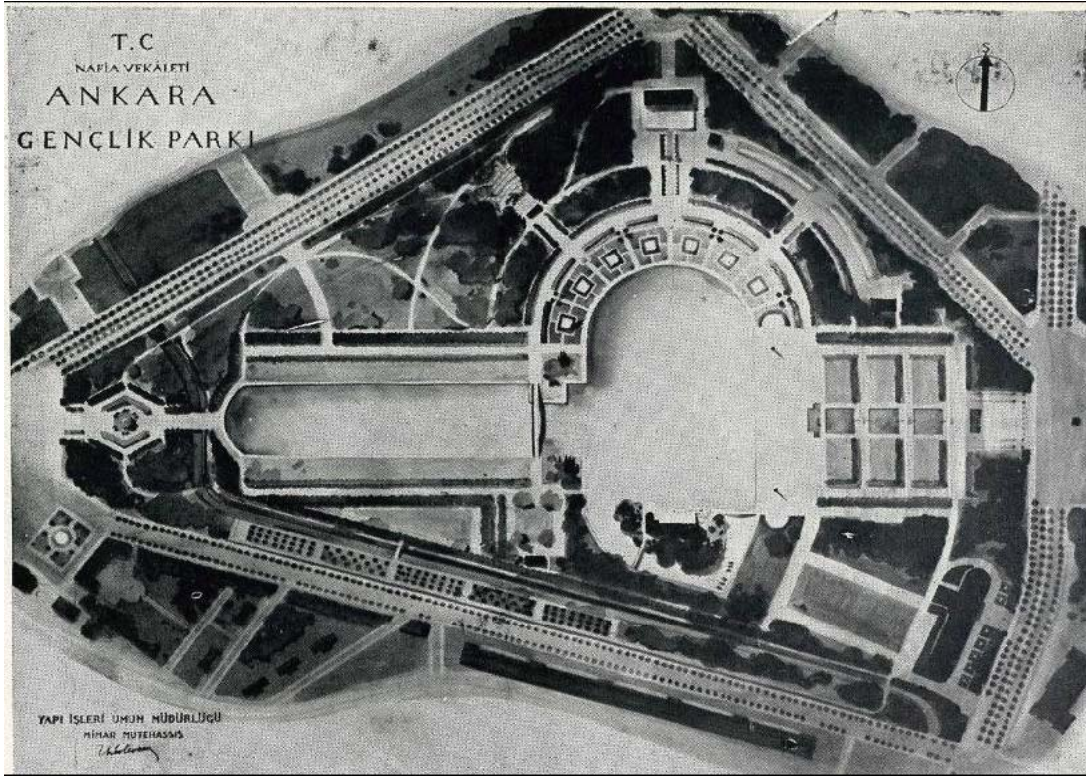

Şekil 4.32 Gençlik Parkı Eti aslanı (Akansel 2009)

Gölün kuzeyinde konumlanan pergola ve yedi fiskiye, yazın sıcak ve kurak hava koşullarına meydan okuyan son derece hoş bir gezinti ve dinlenme yerini oluşturacaktır. Gölün doğusunda ise halk toplantıları ve çeşitli gösteriler için geniş bir saha ayrılmıştır. Gölün üstünde batı kısmında yer alan adacık ise bir gazino ile lokanta binasını

barındıracak, iki köprü ile kıyıya bağlanarak göle doğru muhteşem manzaralar sunacaktır.

Çocuk bahçesi, oyun yerleri, labirent, yağmurlu günlerde yarı kapalı alanlar, çocuklar için bir yüzme havuzu ve halk kahvesi parka dahil edilen diğer unsurlardır.

Şekil 4.33 Gençlik Parkı Leveau planı (Akansel 2009)

Gerçekte iki plan arasında kavramsal açıdan çok büyük farkların olduğunu söylemek yanlış olur, değişen sadece geometrik düzenlemeler ve gölün tasarımıdır (Uludağ 1998) (Şekil 4.33). Bu iki planın odağında da, Ankara'nın bozkır kenti olması ve yazları kurak geçmesi nedeniyle su ve yeşil imgeleri yer almıştır (Demir 2006). Leveau'nun planının tercih edilmesinin nedeni teknik ve ekonomik zorlukların bir nebze olsun bertaraf edilmesidir (Uludağ 1998). Parkın inşaatına Jansen'ın planı revize edildikten sonra 1936 yılında başlanmış ve inşaat 1940'larda da sürmüştür. Parkın açılışı resmi olarak 1943 yılının 19 Mayıs'ına, Gençlik Bayramı'nın yapıldığı güne denk getirilmiştir (Demir 2006).

Gençlik Parkı'nın yapımı, Türkiye'nin ekonomik, politik ve sosyal açıdan zor günler yaşadığı II. Dünya Savaşı döneminde bile aksamamıştır. Bu iddialı özverinin arkasında ise genç Türkiye'nin, kentsel peyzajda da "çağdaş" olma çabasından başka, her ne koşulda olursa Cumhuriyet'in idealindeki "modern başkent" ile "çağdaş Türk vatandaşı" yaratma projesi vardır. Böylece rejim, toplumdaki yerini başkent ile birlikte anılan muhteşem bir parkla sağlamlaştıracak, herkese açık olan kamusal alanlar da Mustafa Kemal Atatürk'ün "kültür devrimi"ni pekiştirecek ve bu devrimin kalıcılığını belgeleyecektir (Gündüz 2002).

4.3.3 Gençlik Parkı değişim ve gelişim süreci

Gençlik parkı, cumhuriyetle özdeşleşmiş ve üç farklı anlamı sembolize etmektedir:

1. Politik anlam, devlet ve yani rejim ideolojisi,
2. Ankara'nın kentsel kimliğini yansıtan ilk büyük ölçekte kent içi parkı,
3. Modern Türk toplumu ve parkta geliştirilen sosyal etkileşim.

➤ **Parkın kuruluş dönemi** : 1930'lu yıllarda ağır sanayiye kurmaya çalışan ve kaynaklarını buna tahsis eden, dışarıya tarım ürünleri satan bir toplumda, orta sınıfın gündelik yaşamında boş zaman geçirme faaliyetlerinin pek geniş çeşitlilikte olamayacağı aşikârdır. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda akşamları Kızılay'da Bulvar'da gezinti yapmak, Bulvar üzerindeki bir pastaneye aile üyeleriyle birlikte oturmak orta sınıftan insanları memnun etmekteydi. Bu koşullarda, Gençlik Parkı'nın açılması doğal olarak, kent içindeki boş zaman etkinliklerinin bir kısmı parka yönlendirilmiş olacaktı (Demir 2006).

Ağaçlandırma çalışmalarına yeni başlanmış olmasına rağmen, Gençlik Parkı'nın ilk yıllarında yeşil alanın ağırlıklı olarak yer kapladığı, fazla yapılaşmaya sahne olmadığı belirtilebilir. Şüphesiz park, yalnızca peyzajla temas edilen değil, aynı zamanda, kimi modern sosyal etkinliklerin de yapılabileceği bir mekân olarak tasarlanmıştı. Sportif etkinlikler, çocuklara ve gençlere yönelik yüzme, kürek çekme ve yelkencilik gibi etkinliklerdi ve bu amaçla açılışı izleyen ilk yıllarda, yazları kurslar ve yarışmalar düzenlenmişti. Tabii parkın eğlence boyutu da vardı. Ada Gazinosu, daha sonra Göl

Gazinosu olarak da adlandırılacaktı, bu amaçla inşa edilmiş, Batı tarzı müzikli eğlencelerin tertip edildiği bir mekândı. Ayrıca havuz manzaralı çay bahçeleri, dinlenmek, sohbet etmek, etrafı seyretmek için uygun yerlerdi (Uludağ 1998) (Şekil 4.34.)

Şekil 4.34. Gençlik Parkı aktiviteleri (Akansel 2009)

Şekil 4.35. Gençlik Parkı aktiviteleri (Anonim 2009f)

Bedeli oldukça büyük de olsa Gençlik parkı ile birlikte idealler gerçekleşmiştir. Ankara gibi bozkırın ortasında büyük bir su yüzeyi yaratılmış ve Ankara adeta bir deniz kenti havasına bürünmüştür. Park her mevsim kullanılan önemli bir rekreasyon alanı, buluşma yeri, aktivite merkezi haline gelmiştir (Uludağ 1998) (Şekil 4.35-4.36).

Şekil 4.36 Gençlik Parkı aktiviteleri (Anonim 2009g)

Bu dönemde park içerisinde yer alan tesis ve faaliyetleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- Göl
- Seremoniler için meydan
- Ada üzerinde gazino
- Sağlık müzesi
- İskele ve kayıkhanesi
- Çocuk oyun alanları
- Dinlenme alanları
- Vestiyer ve büfeler
- Gençler için eğlence alanları
- Açık hava tiyatrosu
- Limonluk- sera
- Halk kahvesi
- Yürüyüş yolları

➤ **Gelişim dönemi:** Bu yıllarda, boş zaman etkinlikleri içinde eğlence sektörü genişlemiş ve özellikle 1956'dan sonra parkta eğlence işlevleri ağırlıkta olan ve dönemin ihtiyaçlarını, zevklerini yansıtan gazino, büfe ve restoran-kafe, mini golf kulübü, banka tarzı ticari mekanlar açılarak yapılaşmaya gidilmiş; parkı park yapan yeşil alan da azaltılmıştır. Bu ticari mekânlar parkta o kadar yaygınlaşmıştır ki, 1959

yılında parkta yalnızca dinlenmek isteyenler için ayrı bir “dinlenme parkı” düzenlenmiştir (Demir 2006).

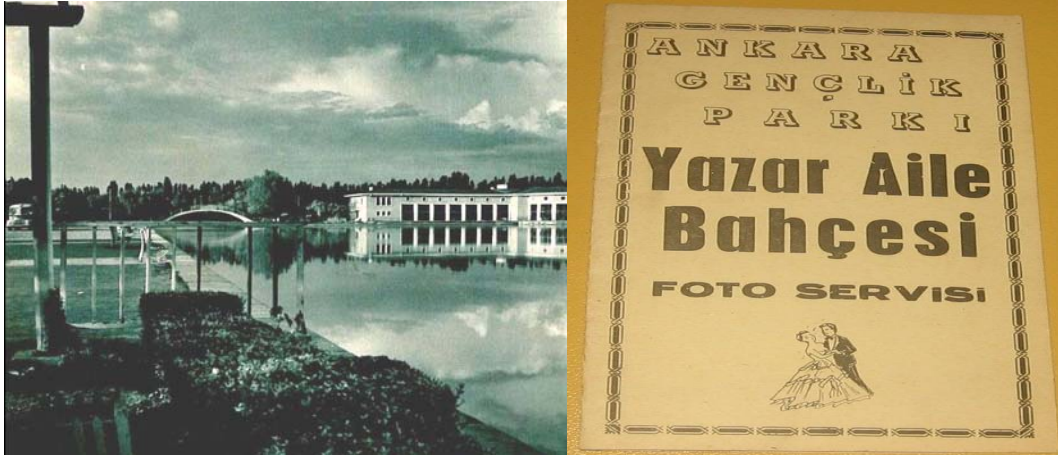
1956’da belediye sergi ve turizm amirliği tarafından “Ankara Sergisi” açılmıştır (Şekil 4.37). Serginin düzenlenmesi için park dört gün süreyle kapatılmıştır. Parkın giriş ücreti 25 kuruştur. Sergi için 140 dükkan, 27 büfe, market, açık hava tiyatrosu, 2 kafe, 200 kişilik çocuk kulübü, mini golf, kütüphane, Atatürk müzesi kurulmuştur. Bu sergi, artan nüfusun sosyal aktivite ihtiyacını karşılamak için, ayrıca da belediye gelir sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Ankara sergisi 31 Kasım 1958 tarihine kadar sürmüştür. Bu serginin karakteri daha sonra parkın genelinde de sürdürülmüştür (Özkır 2007).

Şekil 4.37 Gençlik Parkı Ankara Sergisi (Akansel 2009)

Ateş'e (1985) göre Ankara Sergisi'nin daha cazip kılınması için bir avan proje hazırlanması ve kesin imar durumunun saptanması için 3.12.1957'de Sular idaresinden Sergi Müdürü Bülent Yıldırım, İmar Müdürlüğü'nden Mimar Melih Aroymak, Bahçeler Amirliği'nden Yük. Zir. Müh. Bilal Erol ve A.Ü. Ziraat Fakültesi Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma Kürsüsü Asistanı Yüksel Öztan'dan oluşan bir kurula 20.12.1957"ye kadar bir plan hazırlama görevi verilmiştir. Hazırlanan plan 30.1.1959 da İmar İdare Heyeti'nce 82 sayılı kararla onanmış ve alandan 16 Lokanta, 20 büfe, Yeni Tiyatro ve Çamlık Şenar Gazinosu kaldırılmıştır (Nasuh 1993).

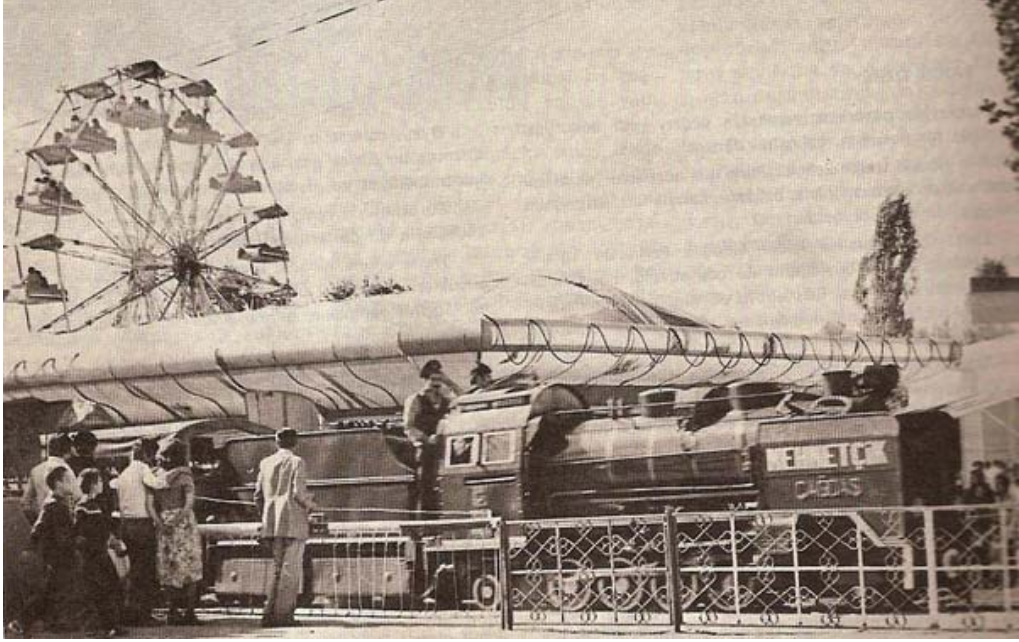
Bu dönemde park içinde eğlenceyi temsil eden mekânların başında özellikle gazinolar geliyordu. Gazino kavramı, bu yıllarda, “alaturka” ve “alafranga” tarzlarına bir arada, sırayla yer veren eklektik bir biçime dönüşmüştü. Örneğin, 1940’lı yıllarda Ada (Göl) Gazinosu “alafranga” yani Batı esintili müziklerin çalındığı bir yer iken, 1950’li yılların sonlarında hem “alafranga” hem de “alaturka” müziklere yer vererek, eğlence anlayışının birbirine karıştığı bir yer haline gelmişti. Gençlik Parkı bu dönemde, toplu yemekler için de seçilen bir mekândı olmuştur. Okulların ve kuruluşların özel günlerinde toplu yemekler, genellikle parkta havuz manzarasına sahip bir lokanta ya da gazinoda gerçekleştirilmekteydi. Park içindeki gazinoların en ünlüsünün ve prestijlisinin Göl (ya da Ada) Gazinosu olduğu söylenebilir. Göl Gazinosu, adeta bir simge mekândı ve diğerlerine göre müşteri profili, üst bürokratlar, sanatçılar, ünlüler ve iyi halli insanlardan oluşmaktaydı. (Demir 2006). Çay bahçelerinde semaverde çay ve nargile içmek bu yılların gözde faaliyetleriydi ve parkla özdeşleşmişlerdi. Çocuklar için kağıt helva, dondurma, şerbet gibi yiyecek-içecekler vardı. Gündüz, ev kadınlarının yanlarında erkekler olmadan eğlenebilmeleri için kimi gazinolar kadınlara mahsus “kadınlar matinesi” programları düzenlemekteydi (Şekil 4.38).

Şekil 4.38 Gençlik Parkı gazino ve çay bahçeleri (Anonim 2008a)

Çocuklar için de özel etkinlik alanları düzenlenmişti. Bunlar lunapark, minyatür tren ve çocuk bahçesiydi (şekil 4.39.). Lunapark ilk tasarım aşamasında, planda yer almasına karşın ancak 1952’de kurulmuştu, tabii gençler ve yetişkinlere de sesleniyordu. Minyatür tren ise Eskişehir lokomotif fabrikasının yardımıyla 1957’de kurulmuştu.

1959'da açılan çocuk bahçesinde, çocuklara yönelik çocuk tiyatrosu, kukla salonu, çocuk kütüphanesi ve psikolojik merkez yer alıyordu. Gençlere yönelik olarak pastaneler ve birahaneler vardı (Demir 2006).

Şekil 4.39 Küçük tren (Anonim 2008b)

1959 yılında planlama kurulu bakım yapıldığı takdirde, pasif rekreasyon ve piknik alanları için onay vermiştir. Nisan 1959'da göl gazinosunu parka bağlayan köprü inşaatı tamamlanmış, Mayıs ayında büfelerin detayları hazırlanmıştır (Özkır 2007).

11 ağustos 1960 yılında İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişi Arif Tümer Gençlik parkı için bir araştırmaya başlamıştır. 1960'da önemli bir karar alınmıştır. Parkın görünüşünü geliştirmek için var olan restoranların plan revizyonları ve bu yapıların iyileştirilmesine karar verilmiştir.

1964'de Gençlik parkı müdürlüğü hem belediyeye gelir sağlamak hem de köprünün istenmeyen konstrüksiyon görüntüsünü gizlemek için iki tarafına panolar yerleştirmiştir. Ancak bu panolar parkın estetik görünüşüne ve düzenine yakışmayan nitelikte olmuşlardır.

1950’li ve 1960’lı yıllarda parkı kullananların sosyal kompozisyonuna bakıldığında, ağırlıkla “eski kent sakini”, toplumun pek çok kesiminden insanların parkı ziyaret ettiğini söylenebilmektedir. Parkın yeni yapılanmasında dönemin orta sınıf zevkleri ve tercihleri ağır bassa da Ankara’nın farklı kesimlerine seslenmektedir. Bununla birlikte, sosyal ayrışmanın park içinde olduğu, farklı kesimlerin bütçelerine ve beğenilerine uygun, içerideki farklı mekânları kullandıkları tahmin edilmektedir (Demir 2006).

➤ **Bozulma dönemi:** 1970’lere gelindiğinde, Ankara kentinin fiziksel alanı genişlemiş, nüfusu artmıştır. Bu nüfus artışının, kimi yan süreçleriyle birlikte, kamusal mekânları etkilemesi kaçınılmazdır. Nüfus karşılaştırması yapıldığında: Parkın açılışının arifesinde, 1940 yılında, Ankara’nın nüfusu 157 bin iken, 1970 yılında, 1,236 bini bulmuştur. Kırdan kente göç ederek gecekodu bölgelerine yerleşen yeni kentliler, bir süre sonra gecekodu bölgelerinin dışına çıkarak, orta sınıfın kullandığı kamusal mekânlarda da görünmeye başlamışlardır. Ayrıca, bu yıllarda, TV yayınları alternatif bir eğlence aracı olarak faaliyete başlamış, böylece akşam saatlerinde ev dışında daha az zaman harcanmaya başlamıştır (Demir 2006).

Yeni kentliler, özellikle hafta sonları, hane işlerinden arta kalan zamanda, çeşitli biçimlerde kenti keşfetmeye ve tanımaya çalışıyorlardı. Gençlik Parkı, bu açıdan uygun bir yerdi. Rahatlıkla erişilebilir olması ve uygun tüketim olanaklarıyla birlikte, bir simge mekân olarak onları modernlikle tanıştırıyordu.

1970’lerin sonlarına doğru, park siyasi gençlik gruplarının denetimine girmiştir ve bu durum parkı özellikle orta sınıf için riskli hale getirmeye başlamıştır. Bu arada kent içinde de önemli değişimler yaşanmakta, kentin iş ve alışveriş yerleri Kızılay-Kavaklıdere eksenine doğru yayılırken, orta sınıf konut alanları da Güney’e kayan bu işyerlerinin yakınlarına dağılım göstermekteydi. Orta sınıf, eski kent merkezi Ulus’la bağlarını koparmış ve zorunluluk dışında bu bölgeye uğramıyordu. Tabii bu dönemde orta sınıfa özgü yeni yaşam biçimleri de ortaya çıkmıştı. Tüm bunlar orta sınıfın yeni rekreasyon mekânları yaratma sürecini teşvik etmiş ve orta sınıf alternatif mekânlarda boş zamanlarını geçirmeye başlamıştır (Demir 2006).

1970'lerden itibaren Gençlik Parkı, orta sınıfın imge dünyasında, olumsuz değerlerin yüklendiği, merkezinde yeni kentli yoksulların “öteki” olarak yer aldığı bir mekânı temsil etmeye başlamıştır. Orta sınıf kentin başka yörelerindeki rekreasyon alanlarına yönelirken onların yerini yavaş yavaş yeni kentliler almaya başlamıştır. Parka yapılan yatırımlar azalmış, park içinde sağlanan olanaklar ve hizmetler, bir önceki dönem orta sınıf zevklerinin etkisini taşımakla birlikte kimi yönlerden yeni kentlilerin zevklerine yönelik tüketim olanaklarına da yer vermeye başlamıştı. Bu sırada parktaki kimi ünlü mekânlar kapanmış ya da faaliyetlerini değiştirmişlerdi. Göl Gazinosu kapanmış, yerini Nikah Salonu almış, kimi gazinolar da çay bahçesine dönüşmüştü (Demir 2006).

Bu yıllarda tüm Türkiye’de “arabesk kültür” yükselişe geçmişti. Yeni kentli modernizminin bir ürünü olarak görülebilecek “arabesk kültür” parkta da kendini göstermeye başlamıştı. 1970’ler sonrası arabesk müzik söyleyen sanatçılar park gazinolarında sahneye çıkmaya başlamışlardı. Çay bahçeleri ise video-TV’lerinde dönemin arabesk, komedi, karate/ kung-fu film seline, bu türde filmler oynatarak katılıyorlardı. Parktaki bu değişim, söylem boyutuna da yansımıştı, parkla ilgili ilk olumsuz söylemler bu yıllarda yayılmaya başlamış ve parkın mekânsal prestiji en azından orta sınıfın imgeler dünyasında önemini yitirmişti (Demir 2006).

1975 yılında Gençlik parkının 1/1000 ölçekli revizyon planı planlama kurulu tarafından onaylandı. Bu revizyon plan, bir kaç çayevi, açık hava terasları, büfeler ve restoranları içermekteydi (Özkır 2007).

1980 li yıllara doğru gelindiği gençlik parkının Evkaf Apartmanına bakan yanına metro yapılacağı gerekçesi ile kocaman bir çukur açılmış ve küçük trenin yolunun yarısı budanmıştır. Çukur ancak daha sonradan kapatılmış ancak olan küçük trene olmuştur. 1980’li yılların ortasında küçük tren hattı tamamen gençlik parkından sökülüştür (Anonim 2007b).

1980’de parkın kadastrouyla ilgili tartışmalar yaşanmaya başlamıştır. Bazı parseller planlama kurulu tarafından 1981’de otopark alanı olarak ayrılmıştır. 23 Nisan 1981’de Gençlik parkı Atatürk Kültür Merkezi sınırları içine dahil edilmiştir. Yine aynı

tarikhlerde askerlerin de parka girişine izin verilmiştir. Bu izin, parkın sosyal yapısında, kullanıcı tipinde önemli bir değişiklik yaratmıştır. Bundan sonra hafta sonları tatil ve bayram günlerinde park iyice dolup taşmaya, yüksek sınıf ve özellikle de bayanlar parkı daha az kullanmaya başlamışlardır.

1988'de Milli Komitenin dördüncü toplantısında parkın anlamı ve önemi üzerine bir tartışma yapılmış ve sonucunda plan detaylarında bazı değişiklikler tasarlanmıştır. Parktaki tüm gezinti yolları genişletilecek, ikincil yollar sayıca artırılabacaktır. Lunapark yıkılacak, yerine 3500m²'lik yere eğitim-eğlence parkı, bilim kurgu oyun alanı yapılacaktır. Korunmaya değer olmayan yapılar yıkılacak, diğerlerine ise yeni fonksiyonlar yüklenecektir. Milli Komitenin kararları doğrultusunda parkın 1/1000 gelişim planı hazırlanmıştır. Alt komite bu planı incelemek için Proje Kontrol Grubu oluşturulmuştur. Park girişlerinin yeniden düzenlenmesi, gezinti yollarının yapımı ve diğer değişiklikler hakkında kararlar alınmıştır. 1989'dan sonra park girişinin 100TL olduğu duyurulmuştur.

Doksanlardaki hızlı kentleşme kamusal yaşamda ve mekanlarda yeni oluşumlara neden olmuştur. Gençlik parkı bu günlerde oldukça yoğun olarak kullanılan ve başkenti sembolize eden bir alandır. Park en fazla alt gelir grubuna ve özellikle kente kuzey, kuzeydoğu ve kuzeybatıdan (Yenimahalle, Mamak, Keçiören, Demetevler) gelenler tarafından kullanılmaktadır. Bu dönemde Gençlik Parkı işlevsel olarak incelendiğinde başlıca kullanımlar; piknik alanları, çocuk oyun alanları, nikah salonu, restoranlar ve çay bahçeleridir. Geceleri ise parkın gün içindeki kullanıcıları kaybolup yerine gazino, restoran ve lunaparkı kullanan başka kullanıcıları gelmektedir (Nasuh 1993, Özkır 2007).

Lunapark, bir aylık geçici izinle kurulan, daha sonra bulunduğu alanı süresiz işgal eden bir kullanım olmuştur. Yaz ayları boyunca görülen yoğun ilgi, yerini kış aylarında yıpranmış ve bakımsız kalmış, demir yığını görünümüne bırakmıştır. Kent halkına, kentteki diğer eğlence yerlerine göre daha ucuz eğlence olanağı sağlayan bir işleve sahiptir. Lunapark'ın eklenen yan tesisleri ile giderek alana yayılmasının bir sonucu olarak çevresindeki bitki örtüsü tamamen yok olmuştur.

Nikah salonu yalnızca gündüzleri kullanılan, küçük bir alanda yoğun bir talebe maruz kalan bir yapı olarak park içinde yer almıştır. Dinlenme alanları park içinde bakımsız görünümleriyle parkın doğasına ve estetiğine ters düşmeye başlamıştır. Aile, çay bahçeleri ve restoranlar ise yine parkın estetiğine aykırı, işgal ettikleri yer açısından parktaki yeşil alan yüzdesini düşüren yerler olmuştur. Bakımsız ve estetik olmayan görünümlerinin yanısıra servis kalitesindeki düşüklük, fiyatların pahalı olması ve video gösterileriyle halkı çekme çabasında olmaları gibi olumsuz nitelikler nedeniyle, bu gibi yerler halka iyi hizmetten ziyade ticari amaçlı yerler haline dönüşmüşlerdir (Nasuh 1993).

Park tüm kent halkı tarafından genellikle park işlevlerinden ziyade eğlence ve ticari işlevleri nedeniyle kapasitesinin çok üstünde kullanılmaya başlamış, içinde barındırdığı ticari ve eğlence işyerleri parkın neredeyse % 70'ini işgal etmiştir (Nasuh 1993). Park içinde araç trafiği yoğunlaşmış, park fiilen otoparka dönüştürülmüştür (Demir 2006).

1990'lı yıllarda Gençlik Parkı güvenli ve rahat kullanılabilir bir mekan olmaktan çıkmıştır. Sokak çocukları, tinerciler, işsiz, kimsesiz insanlar parkı mesken edinmiş, kullanıcıları rahatsız etmektedirler. Çocuklar köprü altında uyumakta, gölde banyo yapmaktadırlar. Belediyenin 1990 yılında parkın girişini serbest bırakması bu olayların çıkışına neden olmuş ve parkın sosyal yapısını değiştirmiştir (Özkır 2007).

Zaman içerisinde yavaş yavaş işlevlerini kaybetmeye başlayan Gençlik Parkı'nın 90'lı yıllarda daha da hızlanan olumsuz değişimi 2000'li yıllarda da devam etmiş park zamanla kullanılamaz hale gelmeye başlamıştır (Şekil 4.40).

Özkır'a (2007) göre, bu dönemde görülen Gençlik Parkı kullanım bozuklukları şu şekilde sıralanabilir:

- Parkın çevre yolları ile oto ve yaya yollarının ilişkisini sağlayan girişler (beş giriş) güvenlik dahil her türlü işlevsel özelliğini kaybetmiştir. Ulus-Gar girişi olan ana dolaşım şeması (aksı) bozulmuştur.
- Göl kenarı çarpık yapılaşma ile dolmuştur. Parkın ilk kullanım yıllarında insanların gölle buluştuğu yerler ne işe yaradığı bilinmeyen yapılarla doldurulmuştur.

- Donatı elemanları yıpranmış ve birçoğu kullanılamaz durumdadır. Parkın genelinde yüzey kaplama elemanları, aydınlatma elemanları, oturma elemanları, çocuk oyun alanı elemanları, yön ve aydınlatma elemanları gibi kullanıcılara kullanım kolaylığı sağlayan birçok donatı elemanı ya kullanılamaz halde ya da bakımsız bir durumda bulunmaktadır.
- Park alanının genelinde, yeşil alan-yapısal alan oranları değişmiştir. Bitki örtüsü ve sayısı azalırken, özellikleri de yok olmaya başlamıştır. 2005 yılında yeşil alan büyüklüğü yaklaşık 36.000m² olarak ölçülmüştür.
- Durgun ve akan su alanları kalitesiz, kötü görüntü ve koku oluşturmaktadır. Kullanıcılar suya ulaşmakta zorluk yaşamaktadır. 2005 yılında su yüzeyi büyüklüğü yaklaşık 45.000m² olarak ölçülmüştür. Su yüzeyi büyüklüğünde değişim olmamasına rağmen, su kalitesinde bozulma görülmüştür.
- Gençlik parkı güvenli bir park olmaktan çıkmıştır.
- Alternatif kullanımlar sunamamaktadır.
- Park kendi kullanımını dışında belirli zamanlarda değişik amaçlara hizmet vermektedir.

Şekil 4.40 Gençlik Parkı bozulma dönemi (Akansel 2009)

➤ **Yenilenme dönemi ve bugün:** Pek çok problemle yüz yüze gelen ve artık işlevselliğini iyice kaybetmiş olan Gençlik Parkı, 6 Mayıs 2005’de Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından parkı revize etme amacıyla kapatılmıştır. Parkın bir yıl içinde, 29 Ekim 2006’da bitirileceği söylenmiş ancak park içindeki yenileme çalışmaları sona ermeyince açılış 29 Ekim 2007’ye ertelenmiştir. Fakat parkın revizyonu bu tarihe kadar yine tamamlanamamış ve başkentlinin hizmetine sunulamamıştır. 2009 yerel seçimleri

öncesinde parkın yapım çalışmaları hızlandırılmış ve park 30 Ağustos 2009 günü başkentliyle yeniden buluşmuştur.

Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın isteği üzerine parkın projelendirilmesi aşağıdaki başlıklarla verilen temel kriterler dikkate alınarak hazırlanması planlanmıştır (Tokcan 2009):

1. Park kuruluşundaki temel düşünceler, parkın kimliği
2. Kentsel Park olma özelliği
3. Milli komite kararları

Bu kriterler temel alınarak parkın revizyon projesinde;

- Öncelikle Park alanındaki tüm ağaçların cinsi, boyutu ve yeri ile ilgili kapsamlı röleve alınarak ve halihazır haritalarına işlenerek her ağaç için bir kimlik tesbiti yapılması,
- Park'ın çevre yolları ile oto ve yaya ilişkisini sağlayan girişler yeniden ele alınarak (beş giriş) güvenlik dahil her türlü işlevsel hususların göz önünde bulundurulması,
- Ulus girişi meydan ve uzantısı sabah çevrede çalışanların ayrıca kahvaltı yapacağı şekilde kafe-çay büfeleri ve pergolaları ile geliştirilmesi,
- Gar girişinin ise Lunapark uzantısından arındırılan meydan ve çeşitli büfe, pastane kafe gibi kullanımlarla peyzajı yeniden ele alınması,
- Metro girişinin çeşitli büfeler, hediyelik eşya satış ve turizm tanıtım üniteleri ile zenginleştirilmesi,
- Park'ın ana sirkülasyon şemasının aynen korunması,
- Eski kent (Ulus) ile Gar, Park'ın başlangıçtan beri kabul edilen temel aksıdır. Bu aks üstündeki Göletin çevresindeki çarpık yerleşimler ve kullanımlar kaldırılarak, yerine zenginleştirilmiş peyzaj içinde yaya yolları oturma alanları ve diğer aktivitelerin getirilmesi,
- Park'ın gereksinimi olan zorunlu ihtiyaçların (kafe-çay bahçeleri, lokanta vs.) çevre yollarına sınırlı duvar kenarlarına Lunapark sınır korkulukları kenarlarına konulması, böylelikle bu kullanımların sakin köşelerde kolaylıkla servis imkanı sağlanan (Çevre yollarına yakınlığı nedeniyle) bir konuma getirilmeleri,

- Milli Komite kararında belirtilen korunması gereken yapıların aynen korunması,
- Belediye Nikah Salonu Binası çevresinin çirkin yapı eklentilerinden arındırılarak, meydanın oturma ve bekleme alanları ile peyzajının zenginleştirilmesi,
- Park ve Opera Binası kullanımına açık 200-300 oto'luk kapalı otoparkın yapılması,
- Lunaparkın Milli Komite kararlarına uygun olarak küçültülmesi, buranın eğitim ve bilime dönük teknolojik bir eğlence merkezi haline getirilmesi,
- Mini Trenin nostaljik nedenle Gar girişi ile Ulus girişi arasında olmak koşulu ile korunması,
- Alanda yol üzerine serpiştirilecek büfelerin Muhsin Ertuğrul Açık Hava Tiyatrosu ile Sosyal Tesisleri yapısı arasındaki ağaçlıklı alanda bir araya getirilmesi planlanmıştır.

Revizyon projesine göre mevcut kullanımların değerlendirilmesi ise şu şekilde planlanmıştır:

- Nikah Salonu çevresinin çarpık yapılardan arındırılması, içindeki eksik donanımının (iç mimari, ışık, ses vs.) tamamlanması,
- Sağlık Müzesinin onarılması,
- Bando çalışma yerinin onarılması,
- Belediye Sosyal Hizmetler Binası'nın revize edilmesi,
- Belediye Serasının geliştirilmesi, (Sergi ve satış imkanlarının getirilmesi)
- Muhsin Ertuğrul Açık Hava Tiyatrosu'nun kapalı hale dönüştürülmesi, fuaye sahne arkasının büyütülmesi (iç mimari düzenlemesi, akustik, ses ve ışık sisteminin çağdaş gösterilere uygun hale getirilmesi),
- Havuz müstemilatı: İzolasyon onarımları, çevre güvenliğinin sağlanması, ışıklandırma ve su içi gösteri (fiskiye, hareketli sanatsal elemanların kullanılması vs.),
- Belediye Kültür Merkezi'nin revizyonu ve tek bir yapı ile Park Yönetim Binası'na dönüştürülmesi.

Revizyon projesine göre alana eklenecek yeni kullanımlar ise şu şekilde planlanmıştır:

- Girişler
 - Çevre yolu ilişkileri
 - Güvenlik + Danışma + Hediyelik Eşya + Dükkanlar
 - Kapalı Mekanlar
 - Yeme-içme
 - Fast-FoodBüfeler
 - Kafe
 - Pastane
 - Sera
 - Kafe
 - Çay Bahçeleri
 - Genel WC'ler

- Sosyal ve Kültürel Yapılar
 - Çok Amaçlı Yapı Kompleksi
 - Çok Amaçlı Salon (3500 kişilik)
 - Küçük Sinemalar, Lokantalar, Kafeterya
 - Fast-Food Alanı
 - Gençlik Merkezi + kafe + bilardo
 - Bowling Salonu
 - Kapalı Garaj (min. 400 oto)
 - Trafik Sinyalizasyon Binası (2000 m2)
 - Park Yönetim Binası
 - Mini golf ve büfeler
 - Yarı Açık alanlar (Gölge oyunu ve gösteri alanları)

- Açık Alan Düzenlemeleri
 - Gezi, oturma-dinlenme
 - Yarı açık gösteri alanı

- Çocuk oyun alanı
- Alt ve üst geçitler
- Meydanlar
- Cumhuriyet Anıtı Kompleksi
- Çeşitli Oyun Alanları (Gölge oyunu, düşünsel oyunlar ve diğerleri)
- Eski mini tren hattının nostaljik olarak yeniden hayata geçirilmesi ve yeni öğelerin ilave edilmesi (müzikli ve ışıklı masalımsı tüneller gibi)
- Havuz içi adanın yeni fonksiyona uygun olarak düzenlenmesi şeklinde planlanmıştır.

Gençlik Parkı'nın revize edildikten sonraki mevcut durumuna göre;

- Parkın 7 ana girişi bulunmaktadır. Bunlar; Gar girişi, Ulus girişi, 19 Mayıs girişi, Lunapark girişi, Kültür merkezi girişi, Metro girişi ve Gençlik merkezi girişi şeklindedir (şekil 4.41-4.42).

Şekil 4.41 Gençlik Parkı giriş kapıları (Orijinal 2010)

Şekil 4.42 Gençlik Parkı giriş kapıları (Orijinal 2009)

- Parkın temel aksı üzerindeki çarpık yerleşimler ve kullanımlar kaldırılarak bunların yerine yaya yolları ve oturma alanları getirilmiştir (Şekil 4.43).

Şekil 4.43 Gençlik Parkı oturma alanları (Orijinal 2010)

- Parka büfe, kafe ve çay bahçesi amaçlı kullanılacak 41 adet küçük yapı yerleştirilmiştir. Bu yapılar genel olarak parkın sınırlarına yakın yerlerde konumlandırılmışlardır (Şekil 4. 44)

Şekil 4.44 Gençlik Parkı büfe ve çay bahçeleri (Orijinal 2010)

- Milli Komite kararıyla korunması gereken yapılardan;
- Nikâh salonu ile ilgili dava devam ettiğinden dolayı bu yapıyla alakalı herhangi bir çalışma yapılmamıştır ve yapı şu an kullanılmamaktadır (şekil 4.45).

Şekil 4.45 Nikah salonu (Orijinal 2010)

- Sağlık müzesi bulunmamaktadır ve eskiden müze olarak kullanılan yapı park yönetim binası olarak kullanılmaktadır.
- Bando çalışma yeri onarılmıştır ancak yapı zabıta tarafından kullanılmaktadır (şekil 4.46).

Şekil 4.46 Eski bando çalışma yeri (Orijinal 2010)

- Belediye Sosyal Hizmetler binası yıkılıp yeniden yapılmıştır ve şu an Kùltür Merkezi olarak kullanılmaktadır (şekil 4.47).

Şekil 4.47. Kùltür Merkezi (Orijinal 2010)

- Muhsin Ertuğrul Açık Hava Tiyatrosu kapalı hale getirilmiştir (Şekil 4.48).

Şekil 4.48 Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu (Orijinal 2010)

- Belediye serası bulunmamaktadır.
- Havuz ana hatlarıyla korunmuştur (şekil 4.49).

Şekil 4.49 Ulus girişinden havuzun görünüşü (Orijinal 2010)

- Ulus ve Gar arasında korunması planlanan mini tren hattına yer verilmemiştir.
- Tarihi köprü restore edilmemiş, yıkılarak yeniden yapılmıştır (Şekil 4.50).

Şekil 4.50 Yenilenen köprü (Orijinal 2010)

Parktaki revizyon sonrası mevcut kullanımlara bakıldığı zaman;

➤ Rekreasyonel Aktiviteler

- Çocuk oyun alanları
- Yaya gezinti alanları
- Dinlenme ve oturma yerleri
- Lunapark
- Gençlik Merkezi bünyesinde;
- Sinema salonu,
- Masa tenisi,
- Bilardo,
- Masa futbolu yer almaktadır.

Bu kullanımların dışında, gölge oyunları ve gösteriler için ayrılmış yarı açık alanlar bulunmaktadır. Ancak bu alanlar farklı amaçlarla (çocuk oyun alanı, oturma yeri vs.) kullanılmaktadır (Şekil 4.51).

Şekil 4.51 Yarı açık alanlar (Orijinal 2010)

Eskiden koy olarak kullanılan kısım ve kayıklar, projede planlanmış ancak daha sonra kirliliği arttıracakları düşüncesiyle kaldırılmışlardır.

➤ Sosyal ve Kültürel Aktiviteler

Kültür merkezi bünyesinde;

- Tiyatro gösterileri,
- Çocuklar için kukla gösterileri
- Türk Halk Müziği Korusu
- Türk Sanat Müziği Korusu
- Halk Oyunları
- Ebru, hat, tezhip vb. Kurslar

Gençlik Merkezi bünyesinde;

- Bilgisayar,
- Müzik,
- Diksiyon,
- İngilizce ve
- Halk oyunları kursları
- Sergiler yer almaktadır.

4.4 Gençlik Parkı'nın İşlevleri Açısından Değerlendirilmesi

4.4.1 Arazi organizasyonu işlevi

Gençlik Parkı'nın arazi organizasyonu işlevi çizelge 4.9'da parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 9 Gençlik Parkı Arazi Organizasyonu İşlevi Kontrol Tablosu

ARAZİ ORGANİZASYONU İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma									
Kent ve organik sistem arasında bağlantı									
Ticaret, konaklama, endüstri alanları arasında tampon görevi									
Binaların yerleşimi ve cephe özelliklerinin belirlenmesine etkisi									

➤ **Kuruluş dönemi ve gelişim dönemi**

Bu dönemler için, parkın binaların yerleşimine ve cephe özelliklerine etkisi hakkında veri elde edilememiştir. Bu nedenle değerlendirme diğer üç faktör (açık yeşil alan sistemi içinde yer alma, kent ve organik sistem arasında bağlantı, tampon görevi) göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Buna göre parkın kuruluş ve gelişim döneminde, belirli bir sistem içerisinde planlanmış olmasına ve kentin merkezinde açık yeşil bir doku oluşturmasına bağlı olarak arazi organizasyonu işlevini oluşturan tüm faktörleri yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Bozulma dönemi ve yenilenme dönemi**

Parkın bu iki dönemde de yine belirli bir sistem içerisinde yer aldığı, kent içerisinde denge unsuru olarak görev yaptığı göz önünde bulundurulmuştur. Ancak parkın bozulma döneminde estetik görüntüsünü de kaybetmiş olmasına bağlı olarak binaların yerleşiminde etkili olamadığı, bugünse park çevresinde yapılaşmanın devam etmemesine bağlı olarak bu faktörü yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.2 Ekolojik işlevi

Gençlik Parkı'nın ekolojik işlevi çizelge 4.10'da parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 10 Gençlik Parkı Ekolojik İşlevi Kontrol Tablosu

EKOLOJİK İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma	VAR		VAR		VAR		VAR		
Mikroklimanın kontrol edilmesi	VAR		VAR		VAR		VAR		
Bitki ve hayvan dünyasıyla ilişki kurma		VAR		VAR		VAR		VAR	
Yaban yaşamı için mekan sağlama		VAR		VAR		VAR		VAR	
Gürültüyü absorbe etme	VAR			VAR		VAR		VAR	
Oksijen üretimi	VAR			VAR		VAR		VAR	

➤ Kuruluş dönemi

Parkın bu dönemde doğayla temas edilen bir ortamdan çok, rekreasyon ağırlıklı bir buluşma ve aktivite alanı olarak kullanılıyor olması nedeniyle ekolojik işlevi oluşturan faktörlerden bitki ve hayvan dünyasıyla ilişki kurma, yaban yaşamı için mekan sağlama faktörlerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ Gelişim dönemi ve bozulma dönemi

Bu dönemlerde parkın, ekolojik işlevi oluşturan faktörlerden, sadece açık yeşil sistem içerisinde yer alma ve mikroklimanın kontrol edilmesi fonksiyonlarını yerine getirdiği görülmektedir. Parktaki ticari mekanların artmasıyla parkı park yapan yeşil dokunun

azalmaya başlamış olması oksijen üretimini düşürerek, lunapark gibi kullanımların getirilmesi ise parktaki gürültü düzeyini artırarak ekolojik işlevi olumsuz etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme dönemi ve bugün**

Bu dönemde; parkı yenileme projesiyle, bozulan yeşil dokunun yeniden canlandırılmış olması göz önünde bulundurularak parkın ekolojik işlevi oluşturan faktörlerin büyük bir kısmını yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.3 Sağlık işlevi

Gençlik Parkı'nın sağlık işlevi çizelge 4.11'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 11 Gençlik Parkı Sağlık İşlevi Kontrol Tablosu

SAĞLIK İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Psikolojik rahatlatma									
Spor aktiviteleri (yüzme, futbol, yürüyüş vs)									
Temiz hava temini									

➤ **Kuruluş dönemi**

Bu dönemde parkta, özellikle gençlere yönelik kürek çekme, yüzme, yelkencilik gibi spor aktivitelerinin bulunması ve parkın yeşil bir dokuya sahip olması göz önünde bulundurularak sağlık işlevini oluşturan tüm faktörlerin yerine getirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Gelişim dönemi ve bozulma dönemi**

Bu dönemlerde parkta eğlence işlevleri ağır basan ticari mekânların oluşmasıyla yeşil doku ve spor aktiviteleri azalmıştır. Ancak eğlence mekânlarıyla insanların rahatladığı buna bağlı olarak da sağlık işlevini oluşturan faktörlerden psikolojik rahatlatmanın gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme dönemi ve bugün**

Bu dönemde parkın yeşil dokusunun artmasına bağlı olarak sağlık işlevini oluşturan faktörleri spor aktivitelerine sahip olma dışında, yerine getirdiği görülmüştür.

4.4.4 Estetik işlevi

Gençlik Parkı'nın estetik işlevi çizelge 4.12'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 12 Gençlik Parkı Estetik İşlevi Kontrol Tablosu

ESTETİK İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Buğün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kent güzelliğine katkı									
Yapı kitlelerinin sert dokularını hafifletme									
Estetiğiyle kent insanını çekme									

➤ **Kuruluş dönemi**

Parkın bu dönemde; Ankara'yı, su ve yeşilin birleşmesiyle bozkır görünümünden kurtaran bir alan olmasına bağlı olarak estetik işlevi oluşturan fonksiyonların (kent güzelliğine katkı, yapı kitlelerinin sert dokusunu hafifletme ve estetiğiyle kent insanını çekme) tümünü yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Gelişim dönemi**

Bu dönemde parkın, yapıların yoğunlaşmasına bağlı olarak yeşil dokunun azalmasıyla estetik işlevi oluşturan, yapı kitlelerinin sert dokularını hafifletme fonksiyonunu yerine getiremediği görülmüştür. Ayrıca parkın kent insanını, estetiğinden çok eğlence aktiviteleriyle alana çektiği görülmüştür.

➤ **Bozulma dönemi ve yenilenme dönemi**

Bu dönemde park içerisinde oluşmaya başlayan çarpık yapılar ve kullanıcı kitlesinin değişmesiyle farklılaşan kullanımlara bağlı olarak parkın görüntüsünün değişmeye başladığı görülmüş buna bağlı olarak parkın bu dönemde estetik işlevini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yenilenme döneminde ise parkın genellikle geçiş olarak ve lunaparka ulaşma amaçlı kullanıldığı, insanların parkta bulunmasının nedeninin parkın çekiciliğinden kaynaklanmadığı ayrıca yapı ağırlıklı tasarımıyla, yapıların sert dokularını hafifletemediği göz önünde bulundurularak parkın bu dönemde de estetik işlevini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.5 Ekonomik işlevi

Gençlik Parkı'nın estetik işlevi çizelge 4.1'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 13 Gençlik Parkı Ekonomik İşlevi Kontrol Tablosu

EKONOMİK İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma									
İşgücü ve verimi arttırma									
Üretim ve pazarlama									
Turizm amaçlı tanıtım									
Arazi değerini arttırma									

➤ **Kuruluş dönemi ve gelişim dönemi**

Bu iki dönem için parkın arazi değerini arttırma fonksiyonu ile ilgili veri elde edilemediğinden dolayı değerlendirme diğer dört faktör göz önüne alınarak yapılmıştır. Sonuçta parkın bu dönemler içinde üretim ve pazarlamaya yönelik herhangi bir kullanıma sahip olmadığı ancak yeşil dokusu ve kullanımlarıyla insanları rahatlatarak işgücünün artmasında etkili olduğu ayrıca kentin simgesi haline geldiği bunlara bağlı olarak ekonomik işlevi oluşturan faktörleri üretim ve pazarlama dışında yerine getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Bozulma dönemi**

Parkın bu dönem içinde özellikle alt gelir grubundaki insanlar tarafından simge mekan olarak görüldüğü, piknik alanları, gazino gibi eğlenerek rahatlayabilecekleri dolayısıyla işgüçlerini arttırabilecekleri kullanımlara sahip olduğu görülmüştür.

➤ Yenilenme dönemi

Bu dönemde parkta, insanların doğayla yakınlaşarak rahatlayabilecekleri yeşil bir doku ya da eğlenerek deşarj olabilecekleri kullanımların bulunmadığı buna bağlı olarak işgücü ve verimi artırma işlevini yerine getiremediği, parkın simge mekan olmaktan uzaklaştığı görülmüştür. Parkın yakınında bulunan oteldeki odalardan parka bakanların fiyatının yükseldiği tespiti yapılmış buna göre parkın arazi değerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.6 Rekreasyon işlevi

Gençlik Parkı'nın rekreasyon işlevi çizelge 4.14'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 14. Gençlik Parkı Rekreasyon İşlevi Kontrol Tablosu

REKREASYON İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Yapay göller- büyük su yüzeyleri	VAR		VAR		VAR			VAR	
Çocuk oyun alanları	VAR		VAR		VAR		VAR		
Spor alanları (futbol, basketbol yüzme vb)	VAR			VAR		VAR		VAR	
Piknik alanları		VAR	VAR		VAR			VAR	
Yaya gezinti alanları	VAR		VAR		VAR		VAR		
Dinlenme ve oturma yerleri	VAR		VAR		VAR		VAR		
Teraslar	VAR		VAR		VAR			VAR	
Bisiklet yolları		VAR		VAR		VAR		VAR	
Doğal alanlar		VAR		VAR		VAR		VAR	
Diğer (kürek çekme, balık tutma koşu vs)	VAR			VAR		VAR		VAR	

➤ **Kuruluş dönemi**

Bu dönemde parkın rekreasyon işlevini oluşturan fonksiyonlardan; piknik alanları, bisiklet yolları ve doğal alanlara sahip olmadığı görülmüştür.

➤ **Gelişim dönemi ve bozulma dönemi**

Bu dönemlerde eğlence mekanlarının (gazino, kafe vs.) artmasına bağlı olarak yüzme, kürek çekme gibi aktivitelerin yok olmaya başladığı ve parkın bisiklet yollarına, doğal alanlara sahip olmadığı görülmüştür.

➤ **Yenilenme dönemi**

Parkın bu dönemde rekreasyon işlevini oluşturan faktörlerden sadece çocuk oyun alanları, yaya gezinti alanları ve dinlenme, oturma yerlerine sahip olduğu görülmüştür. Bu dönemde parkta büyük su yüzeyi bulunmasına rağmen tabloda ‘yok’ olarak gösterilmiştir. Bunun nedeni su yüzeyinin sadece süs amaçlı kullanılıyor olmasıdır.

4.4.7 Eğitim işlevi

Gençlik Parkı'nın eğitim işlevi çizelge 4.15'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.15 Gençlik Parkı Eğitim İşlevi Kontrol Tablosu

EĞİTİM İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Müzeler	VAR		VAR			VAR		VAR	
Botanik bahçesi	VAR					VAR		VAR	
Hayvanat bahçesi		VAR		VAR		VAR		VAR	
Gözlemevi		VAR		VAR		VAR		VAR	
Diğer		VAR		VAR		VAR		VAR	

➤ **Kuruluş dönemi**

Bu dönemde parkın, eğitim işlevini oluşturan fonksiyonlardan sadece müzelere(sağlık müzesi) ve botanik bahçesine (sera) sahip olduğu görülmüştür.

➤ **Gelişim dönemi**

Parkın bu dönemde botanik bahçesi(sera)ne sahip olup olmadığıyla ilgili veri elde edilememiştir. Parkın sadece müze kullanımına sahip olduğu görülmüştür.

➤ **Bozulma dönemi**

Parkın bu yıllar arasında, eğitim işlevini oluşturan kullanımlardan hiçbirisine sahip olmadığı dolayısıyla eğitim işlevini gerçekleştiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme dönemi**

Yenilenme döneminde ise parkın sadece diğer olarak gruplandırılan kullanımlardan halk oyunları kursu, tiyatro kursu gibi etkinliklere sahip olduğu görülmüştür.

4.4.8 Sosyal ve kültürel işlevi

Gençlik Parkı'nın eğitim işlevi çizelge 4.16'de parkın değişim ve gelişim sürecine göre değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.16 Gençlik Parkı Sosyal ve Kültürel İşlevi Kontrol Tablosu

SOSYAL VE KÜLTÜREL İŞLEVİ (GENÇLİK PARKI)									
	Kuruluş dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		AÇIKLAMA
	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	VAR	YOK	
Farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirme									
Sergi alanları									
Konser alanları									
Tiyatro, opera alanları									
Fuarlar									

➤ Kuruluş dönemi

Bu dönemde parkın farklı sınıftan insanları bir araya getirmesi ve sergi, konser, tiyatro alanları gibi kullanımlara sahip olduğu görülmüştür.

➤ Gelişim dönemi

1956 yılında Ankara Sergisi'nin açılmasıyla park, sosyal ve kültürel işlevini oluşturan tüm fonksiyonları yerine getirmiştir. Böylece parkın sosyal ve kültürel işlevini tam olarak gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ Bozulma dönemi

Bu dönemde parkın kullanıcı sınıfını daha çok alt gelir grubunun oluşturması, orta sınıfın parkı olumsuz değerlerin yüklendiği bir yer olarak görüp terk etmeye başlamasıyla parkın farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirme fonksiyonu

kaybolmuştur. Ayrıca sosyal ve kültürel işlevi oluşturan kullanımların, parktaki sınıf değişiminin etkisiyle farklılaşmasına bağlı olarak parkın bu süreçte sosyal ve kültürel işlevini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ **Yenilenme dönemi**

Bu dönemde, parkın yenilenmiş halini görmek isteyen, parkın eski orta sınıf kullanıcılarıyla, yine alt gelir grubunun yoğunlukta olduğu bugünkü kullanıcıları bir araya gelmektedir. Ayrıca parkın, sosyal ve kültürel işlevi oluşturan kullanımlardan sergi, konser ve tiyatro alanlarına sahip olduğu görülmüştür.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yoğun kent yaşamının baskısı altında bulunan kent insanının psikolojik açıdan dinlenmesi, rekreasyonel faaliyetlerde bulunması ve sosyo-kültürel açıdan gelişimi üzerine açık ve yeşil alanların etkisi büyüktür. Kent parkları bu anlamda hizmet veren, sosyal, kültürel işlevlerinin yanında kullanıcılarının doğal ortam içersinde dinlenme ve yenilenme gereksinimlerinin karşılandığı, kentli için tarihsel önem taşıyan büyük ölçekli parklardır.

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan kentler ve bahçeler çağlar boyu insanla birlikte gelişmiş ve değişmiştir. Bugün, pek çok meslek disiplini tarafından irdelenen kentler ve kentlerin ayrılmaz parçaları kent parkları da çağın gerekleriyle ve getirdikleriyle biçimlenmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde bu parklardan bazıları, geçmişte kendisini önemli kılan işlevlerini ve anlamsal bütünlüğünü kaybederek yok olmakta bazılarıysa doğru planlamayla geçmişteki değerini yeniden kazanan ve buna ek olarak çağdaş gereksinimleri de karşılayabilen mekânlara dönüşmektedirler.

Çalışma alanı olarak seçilen kent parklarından, Gençlik Parkı ve Central Park'ın kuruldukları dönemler için ilk oldukları, buldukları kentlerde henüz yapılaşma yoğunlaşmadan, kentlerin oluşum aşamasında planlandıkları, her ikisinin de kuruluş, gelişim, bozulma ve yenilenme dönemlerinden geçtikleri ve buna bağlı olarak işlevlerinde değişimler meydana geldiği görülmüştür (Çizelge 5.1-5.2).

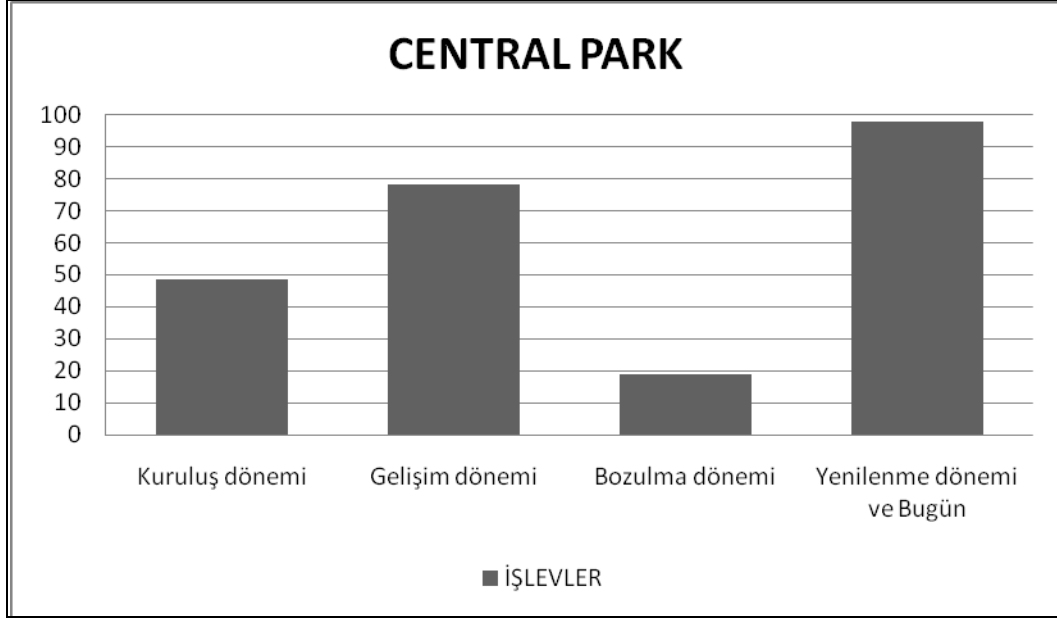
Çizelge 5.1 Central Park ve Gençlik Parkı'nın işlevlerinin karşılaştırılması

	CENTRAL PARK								GENÇLİK PARKI							
	Kuruluş Dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenileme dönemi ve Bugün		Kuruluş Dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenileme dönemi ve Bugün	
	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y
ARAZİ ORG. İŞLEVİ																
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma																
Kent ve organik sistem arasında bağlantı																
Ticaret, konaklama vb. alanlar arası tampon görevi																
Bina yerleşimi ve cephe özelliklerine etki																
EKOLOJİK İŞLEVİ																
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma																
Mikroklimanın kontrol edilmesi																
Bitki ve hayvan dünyasıyla ilişki kurma																
Yaban yaşamı için mekan sağlama																
Gürültüyü absorbe etme																
Oksijen üretimi																
SAĞLIK İŞLEVİ																
Psikolojik rahatlatma																
Spor aktiviteleri (yüzme, futbol vb.)																
Temiz hava temini																
ESTETİK İŞLEVİ																
Kent güzelliğine katkı																
Yapıların sert dokularını hafifletme																
Estetiğiyle kent insanını çekme																
EKONOMİK İŞLEVİ																
Kentsel açık yeşil alan sistemi içinde yer alma																
İşgücü ve verimi artırma																
Üretim ve pazarlama																
Turizm amaçlı tanıtım																
Arazi değerini artırma																

Çizelge 5.2 Central Park ve Gençlik Parkı'nın işlevlerinin karşılaştırılması

	CENTRAL PARK								GENÇLİK PARKI							
	Kuruluş Dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün		Kuruluş Dönemi		Gelişim dönemi		Bozulma dönemi		Yenilenme dönemi ve Bugün	
	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y	V	Y
	A	O	A	O	A	O	A	O	A	O	A	O	A	O	A	O
	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K
REKREASYON İŞLEVİ																
Yapay göller-büyük su yüzeyleri	■		■				■	■			■		■			■
Çocuk oyun alanları		■					■	■			■		■			■
Spor alanları (futbol, basketbol, yüzme vb.)		■		■			■	■			■		■			■
Piknik alanları		■								■	■		■			■
Yaya gezinti alanları	■		■							■	■		■			■
Dinlenme ve oturma yerleri										■	■		■			■
Teraslar	■									■	■		■			■
Bisiklet yolları			■	■						■	■		■			■
Doğal alanlar	■									■	■		■			■
Diğer (kürek çekme, balık tutma, koşu vb.)			■				■	■			■		■			■
EĞİTİM İŞLEVİ																
Müzeler		■		■			■	■			■		■			■
Botanik bahçesi		■	■				■	■			■	■		■		■
Hayvanat bahçesi		■	■				■	■			■	■		■		■
Gözlemevi		■		■			■	■			■		■			■
Diğer		■	■				■	■			■		■			■
SOSYAL ve KÜLTÜREL İŞLEVİ																
Farklı sosyal sınıftan insanları bir araya getirme	■	■		■	■		■	■			■	■		■	■	
Sergi alanları		■		■			■	■			■		■			■
Konser alanları		■		■			■	■			■		■			■
Tiyatro, opera alanları		■		■			■	■			■		■			■
Fuarlar		■		■			■	■			■		■			■

Araştırma alanlarından olan Central Park'ın bir kent parkı olarak sahip olması gereken işlevler, parkın kuruluş döneminden bugününe kadar ayrı başlıklar altında incelenmiş ve çizelge 5.3 elde edilmiştir.

Şekil 5.1 Central Park'ın İşlevlerinin Bütününe Dönemlere Göre Dağılımı

Çizelge 5.1'e göre Central Park'ın kuruluş döneminde, bir kent parkında olması gereken işlevlerin %48,5'ine, gelişme döneminde %78,3'üne, bozulma döneminde % 18,9'una, yenilenme döneminde ise %97,4'üne sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre kuruluş döneminde park, dinlenme ve doğaya yakın olma amacıyla tasarlanmış olması ve bu dönemde eğitim, sosyal-kültürel işlevlerini yerine getirebileceği kullanımlara sahip olmaması gibi nedenlerle kent parkı işlevlerinin %48,5'ini gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

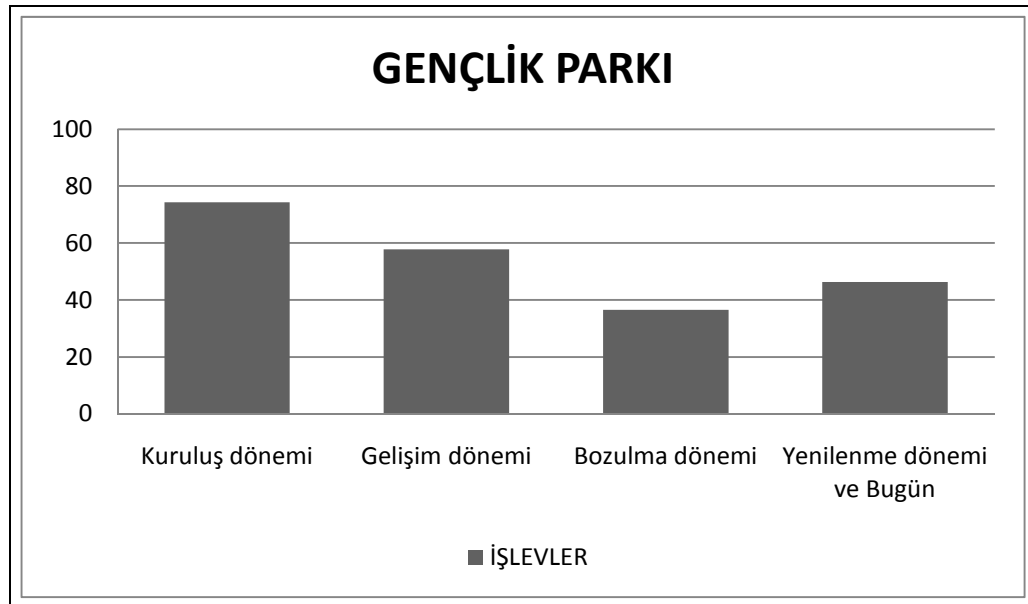
Parkın gelişim döneminde ise parka getirilen kullanımlarla ve aktivitelerle rekreasyon, eğitim ve sosyal-kültürel işlevleri yerine getirme oranı artmıştır. Buna bağlı olarak parkın sahip olduğu işlevler %78,3 oranına yükselmiştir.

Parkın bozulma döneminde ise ekonomik kriz nedeniyle kullanıcı kitlesinde meydana gelen değişim, park yönetiminin yetersizliği, parktaki bazı kullanımların yoğun ve parkı tahrip edici kullanılması, parkın bakımsız bir duruma gelmesine bağlı olarak bu dönemde işlevlerinin büyük bir kısmını kaybetmiştir.

Central Park yenilenme döneminde ve bugün ise işlevlerini büyük oranda arttırarak, bugünkü işlevleri itibariyle en üst noktaya gelmiştir ve yeniden örnek olarak gösterilen bir park durumundadır. Bunun nedeni parkın bozulma dönemi sonrasında iyi bir planlama sistemiyle ele alınması ve bu sistemi devam ettirecek yönetim yapısının oluşturulmuş olmasıdır. Planlama sisteminin başarılı olmasının nedenleri ise, parkın yenilenme aşamasında, sahip olduğu değerlerin tümünün(tarihsel süreç, toprak yapısı, yaban yaşamı vs.) ele alınması ve bu çalışmalarını farklı meslek gruplarının bir araya gelerek gerçekleştirmesidir. Ayrıca Park'ın, bugün sürekliliğini sağlayan bir yönetim yapısına ve bütçesine sahip olması da Park'ın başarısındaki diğer bir neden olarak görülmüştür.

Central Park dış mekân tasarımında estetik bütünlüğün yanı sıra işlevin de çok önemli olduğunu vurgulamış, iyi tasarlanmış kentsel peyzaj alanlarının kente ilişkin işlevleriyle birlikte kentin fiziksel ve ekonomik gelişmesinde yön verici olduğunu da göstermiştir (Oğuz 1998).

Araştırma alanlarından olan Gençlik Parkı'nın bir kent parkı olarak sahip olması gereken işlevler, parkın kuruluş döneminden bugüne kadar ayrı başlıklar altında incelenmiş ve şekil 5.2 elde edilmiştir.

Şekil 5.2 Gençlik Parkı'nın İşlevlerinin Bütünü'nün Dönemlere Göre Dağılımı

Bu grafiğe göre Gençlik Parkı'nın kuruluş döneminde, bir kent parkında olması gereken işlevlerin %74,3'üne, gelişme döneminde %57,8'ine, bozulma döneminde %36,5'ine, yenilenme döneminde ise %46,3'üne sahip olduğu görülmektedir.

Buna göre kuruluş döneminde park, eğitim ve ekolojik işlevleri dışında tüm işlevlerini büyük orana gerçekleştirmektedir. Bunun nedeni olarak, parkın peyzajla bütünleşilen bir yer olması dışında sosyal ve kültürel aktivitelerin de yer aldığı Ankara'nın bozkır görünümünü değiştiren bir mekân olması gösterilebilir.

Gelişim döneminde park, yeşil dokusunun bozulmasına ve eğlence sektörünün yerleşmeye başlamasına bağlı olarak kent parkı işlevlerinden %57,8'ini yerine getirmektedir.

Bozulma döneminde parkın işlevleri açısından en düşük oranda olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak, o dönemde parkın kullanıcı kitlesinin orta sınıftan alt gelir grubuna doğru değişmesi dolayısıyla parkın sosyal yapısındaki farklılaşma ve bu farklılaşmaya bağlı olarak parktaki kullanım tiplerinin değişmesi gösterilebilir. Ayrıca yine bu dönemde parkın fiziksel görünüşünde meydana gelen olumsuz değişiklikler, parkın bakımsızlaşmaya başlayarak kullanılamayacak duruma gelmesi parkın işlevlerini etkileyen diğer nedenlerdir.

Park yenilenme döneminde ve bugün kent parkı işlevlerinin %46,3'ünü yerine getirmektedir. Bu oran Gençlik Parkı tarihine bakıldığı zaman parkın işlevleri açısından sahip olduğu, bozulma döneminden sonra gelen en düşük seviyedir. Bu dönemde parkın yenilenmesi için çalışmalar yapılarak yeni bir proje oluşturulduğu göz önünde bulundurulmuş buna bağlı olarak işlev açısından en azından kuruluş dönemindeki seviyeye çıkması beklenmiştir ancak bu düzeye dahi ulaşamamıştır.

Geçmişinde toplumsal alandaki davranış kalıplarını biçimlendiren ve bir arada yaşama kültürünün gelişmesine katkı sağlayan, pek çok işlevin bir araya geldiği modernleştirici örnek bir simge olan Gençlik Parkı'nın bugün, bu işlevlerinin çoğunu kaybetmiş olduğu, yenileme projesiyle de çok az bir kısmının geri getirilebildiği görülmüştür.

- Gençlik Parkı'nın kent için bir değer olarak değil de daha çok rant için bir değer olarak görülmesi,
- Yeniden planlanmasında tarihsel öneminin göz ardı edilmesi,
- Bakımı ve geliştirilmesi için ayrılan bütçenin yine başkalarına kar sağlama amaçlı kullanılması dolayısıyla kalitesiz bir hizmetin ortaya çıkması,
- Parkın, mimari yapıların (büfeler, kafeler vb.) yoğun olarak yer aldığı bir yapıya dönüştürülerek kent parkı görünümünden uzaklaştırılması,
- Parkın işlevselliğini arttırabilecek yeni kullanımlara çok fazla yer verilmemiş olması,
- Plan hedeflerinde, park için önemli olan kullanımların yenilenerek aktif hale getirileceği belirtilmesine rağmen bu hedeflerin sadece kağıt üzerinde kalarak uygulamaya geçirilmemiş olması parkın eski işlevselliğine getirilememiş olmasının nedenleri olarak belirlenmiştir. Bütün bunlara bağlı olarak yenileme projesiyle eski işlevlerine kavuşması beklenen parkın bu beklentiyi düşük bir düzeyde karşıladığı görülmüştür.

Central Park ve Gençlik Parkı karşılaştırıldığında iki parkın işlevsel değişimlerinin sebeplerinin genel olarak aynı olduğu ancak bugün işlevleri açısından sahip oldukları konumların çok farklı olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak görülmektedir ki, kent parklarının işlevlerinde zaman içerisinde;

- Toplumdaki kültürel değişimler,
- Ekonomik nedenler,
- Park kullanıcı kitlesinin sosyal sınıfının değişmesi,
- Rant politikalarına bağlı yeni kullanımların oluşturulması, örneğin büfe, kafe

tarzı mekanların ve eğlenceye yönelik ticari amaçlı yerlerin oluşturulması buna bağlı olarak park içerisinde yapıların artması ve böylece yeşil dokunun kaybolmaya başlaması gibi nedenlerle çeşitli değişiklikler meydana gelmekte ve pek çoğu işlevlerini kaybetmektedir. Değişime uğrayarak işlevlerini kaybetmeye başlayan parklar ya kendi hallerine bırakılarak yok olacaklar ya da planlama çalışmalarıyla yeniden kazanılacaklardır. Ancak burada önemli olan nokta, parkı yok edip yeniden yapmak

değil aksine doğal-tarihi değerlerini koruyarak bunları çağdaş kullanımlarla ve kentsel işlevlerle birleştiren planlama ve tasarım süreçlerinin oluşturulmasıdır.

Buna göre kent parkları yeniden planlanırken;

- Parkın tarihsel-doğal değerleri belirlenmeli ve korunmalı,
- Parkın çevre ilişkileri ve arazi durumu yeniden ele alınarak değerlendirilmeli,
- Parka eklenecek yeni kullanımların belirlenmesinde parkın temel dokusu (tarihi- doğal) göz önüne alınmalı ve kullanıcı istekleri belirlenmeli,
- Planlama aşamasında ve daha sonra park programlarının belirlenmesinde özel komisyonlar oluşturularak, peyzaj mimarları, sosyologlar, biyologlar, eğitimciler, sanatçılar ve parkın özelliğine göre diğer meslek gruplarından uzman kişilerin birlikte çalışmaları sağlanmalı, eğitim, kültürel aktiviteler ve eğlence bu programlarla oluşturulmalıdır.

Kent parklarının bu süreçler takip edilerek planlanması kent ve kentli açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü kent parkları kentlinin ve kentin geçmişini yansıtan, bugününe ışık tutan tarihsel simgelerdir ve geçmişle bugün arasında bir köprü görevi üstlenmişlerdir. Bu köprüler, tarihsel süreçler içerisinde ne kadar değişime uğramış olsalar da kent ve kentli için önemli olan, bunların yok edilmeden, tarihi dokuları korunarak, çağın gereklerine uygun bir şekilde yenilenmeleridir. Böylece parklar sahip oldukları işlevleri yerine getirerek kentsel yaşam kalitesinin yükselmesini sağlayacaklardır. Kent parkları kentli için tarihsel önem taşıyan, görkemli geçmişe sahip mekanlar olarak anılarda veya fotoğraflarda kalmamalı, tarihsel önemine yakışacak, çağdaş işlevlere yanıt verecek bir nitelik göstermelidirler.

KAYNAKLAR

- Akansel, C. 2009. Revealing The Values Of A Republican Park: Gençlik Parki Deciphered In Memory And As Monument. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Anonim.2007a.http://www.ankara.bel.tr/AbbSayfalari/ABB_Nazim_Planı/, Erişim Tarihi: 15.11.2007
- Anonim. 2007b.<http://www.kentvedemiryolu.com/icerik.php>, Erişim Tarihi: 10.02.2007
- Anonim. 2008a. <http://www.urun.gittigidiyor.com/Ankara-YAZAR-AILE-BAHCESI>, Erişim Tarihi: 12.04.2008
- Anonim. 2008b. <http://www.mimdap.org/w/?p=28423>, Erişim Tarihi: 19.04.2008
- Anonim. 2009a. <http://www.maps.google.co.uk/>, Erişim Tarihi: 03.09.2009
- Anonim. 2009b. <http://images.google.co.uk/imgres?imgurl>, Erişim Tarihi: 06.01.2009
- Anonim. 2009c. <http://www.maps.google.co.uk/>, Erişim Tarihi: 12.11.2009
- Anonim. 2009d. <http://fthats.files.wordpress.com/>, Erişim Tarihi: 10.01.2009
- Anonim. 2009e. <http://www.centralpark2000.com/>, Erişim Tarihi: 18.06.2009
- Anonim. 2009f. <http://http://www.ergir.com/kir6.jpg>, Erişim Tarihi: 02.04.2009
- Anonim. 2009g. <http://wowturkey.com/forum/viewtopic>, Erişim Tarihi: 08.09.2009
- Anonymous. 2008a.http://www.nycgovparks.org/sub_about/, Erişim Tarihi: 12.11.2008
- Anonymous. 2008b. <http://theboweryboys.blogspot.com/>, Erişim Tarihi: 04.03.2008
- Anonymous. 2008c. <http://farm3.static.flickr.com>, Erişim Tarihi: 06.06.2008
- Anonymous. 2008d. <http://www.gettyimages.com/>, Erişim Tarihi: 10.02.2008
- Anonymous. 2008e. http://www.sfpix.com/central_park/, Erişim Tarihi: 06.01.2008
- Anonymous. 2008f. <http://www.centralparknyc.org/>, Erişim Tarihi: 03.06.2008
- Anonymous. 2009a. <http://earthobservatory.nasa.gov/>, Erişim Tarihi: 04.03.2009
- Anonymous. 2009b. <http://commons.wikimedia.org/wiki/>, Erişim Tarihi: 04.10.2009
- Anonymous. 2009c,j. <http://theboweryboys.blogspot.com/>, Erişim Tarihi: 05.12.2009
- Anonymous. 2009d,g. <http://www.greenswardparks.org>, Erişim Tarihi: 01.02.2009
- Anonymous. 2009e. <http://img.timeinc.net/time/photoessays/>, Erişim Tarihi: 01.01.2009
- Anonymous. 2009f. <http://theboweryboys.blogspot.com/>, Erişim Tarihi: 16.08.2009
- Anonymous. 2009h. <http://gallerygotham.com/>, Erişim Tarihi: 10.02.2009
- Anonymous. 2009ı. <http://www.authentichistory.com/>, Erişim Tarihi: 11.01.2009
- Anonymous. 2009k. <http://www.greenswardparks.org/>, Erişim Tarihi: 06.01.2009
- Arslan, M. 1999. Kent Parklarının Tarihsel Gelişimi Ve İşlevleri. Türktarım- tarım ve köyişleri bakanlığı dergisi, (129).
- Demir, E. 2006. Toplumsal Değişme Süreci İçinde Gençlik Parkı: Sosyolojik Bir Değerlendirme. Planlama Tmmob Şehir Plancıları Odası Yayını. (38), Ankara.
- Emür, S. H. ve Onsekiz, D. 2007. Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık Ve Yeşil Alanların Önemi –Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22); 367-396.
- Eşbah, H. 2006. Aydın'da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi. Ekoloji Dergisi, (58); 42-48.
- Etli, B. 2002. Edirne İli Merkez İlçe Yeşil Alan Sisteminin Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Yönünden İrdelenmesi. Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi.
- Eyüboğlu. Z. 2008. Kentsel Mekanların Bedensel Engelliler Tarafından Kullanılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. Fethiye-Muğla Kent Parkları Örneğinde Bir Araştırma. Adü Ziraat Fakültesi Dergisi, (2); 33-38.

- Gül, A. ve Küçük, V. 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar Ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, (2); 27-48.
- Gündüz, N. 2002. Tarihsel Süreç İçinde Türkiye'de Kent Parklarının Oluşumu (Cumhuriyet Dönemi Kent Parkları). Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Nasuh, D. 1993. Kent Parklarının Nitelikleri Ve Ankara Örneğinde İrdelenmesi. Yüksek lisans tezi. Ankara üniversitesi, Ankara.
- Oğuz, D. 1998. Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özdemir, A. 2009. Katılımcı Kentli Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü: Ankara Kent Parkları Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 144-153.
- Özdingiş, N. 2007. İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Özkır, A. 2007. Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, D. 2009. Central Park 150 Yaşında, <http://www.arkitera.com>. Erişim Tarihi: 12.02.2009
- Polat, A. T. 2001. Kent Parkı Kavramı ve Konya İçin Örnek Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Sarıkaya, M. 2007. Göksu Parkı'nın (Eryaman- Ankara) Mevcut Kullanımı Ve Kullanıcı Beklentilerinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tokcan, Ö. 2009. Gençlik Parkı Revizyon Projesi Raporu, Ankara.
- Uludağ, Z. 1998. The Social Construction Of Meaning İn Landscape Architecture: A Case Study Of Gençlik Parkı İn Ankara. Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Yorulmaz, A. 2006. Harikalar Diyarı Parkının Kullanıcı Profili ve Beklentilerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yücel, F. ve Yıldızcı, A. C. 2006. Kent Parkları İle İlgili Kalite Kriterlerinin Oluşturulması. İTÜ dergisi, (2); 220-230.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Elif BOYACI

Doğum Yeri : Ankara

Doğum Tarihi : 01.01.1982

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Çankaya Lisesi (1996)

Lisans : Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı. (2005)

Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı
Anabilim Dalı (Şubat 2006-Mart 2010)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Ankara Büyükşehir Belediyesi ANFA (2006)